

Parteistunud nõukogud

Võimuerakonnad juhivad KOV-de äriühingute ja sihtasutuste nõukogusid üle Eesti. Nõukogu liikmeid ei valita aga pädevuse järgi. Selleteemaline teadustöö järeldeb, et kohtade jagamine on parteilastele tasustamisvahend, mis võib viia korruptsioonini. lk 2-3

EAS-il pole selgeid eesmärke

EAS-i ajutiseks juhiks valitud Raul Parusk ütleb, et EAS peab välja töötama kriteeriumid, mille järgi ettevõtetele raha jagatakse. Toetust peavad saama firmad, kes on edukad. lk 12

Õde-venda Aljandid ujusid EM-il medalitele

Triin ja Martti Aljand naasevad Prantsusmaal peetud lühiraja EM-ilt kokku kolme medali – kahe hõbeda ja ühe pronksiga. Aplaus! lk 15

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EURO | VÄLISMAAL 2,10 EURO | NR 269 | ESMASPÄEV, 26. NOVEMBER 2012

ajaleht.epl.ee

TAMREX

TAMREX soe aluspesusärk

art 7191 - meeste mudel
art 7192 - naiste mudel

HIND 29.- €

Spetsiaalsest Poly-Dacron kangast soe aluspesusärk juhivad niiskuse kehapiinnalt eemale ja hoiab suurepäraselt kehasoojust. Venivast materjalist särk on keha vastas mõnusalt pehme ja mugav.

Materjal:
100% Poly-Dacron.
Värvus: tumehall

**AVASIME
KAUPLUSE
HAAPSALUS**

Ehitajate tee 2a,
Uuemõisa alevik

SOE ALUSPESU – ASENDAMATU MUGAVUS KÜLMADES TINGIMUSTES!

KOMPLEKT
(särk + püksid)

-20%
= 44.- €

TAMREX pikad aluspesupüksid

art 7112 - meeste mudel
art 7113 - naiste mudel

HIND 26.- €

Spetsiaalsest Poly-Dacron kangast soojad aluspesupüksid juhivad niiskuse kehapiinnalt eemale ja hoiavad suurepäraselt kehasoojust. Venivast materjalist püksid on keha vastas mõnusalt pehmed ja mugavad.

Materjal:
100% Poly-Dacron.
Värvus: tumehall

Hinnad sisaldavad käibemaksu 20% ja kehtivad kuni 31.12.2012 või kuni kaupja jätkub!

TAMREX OHUTUSE OÜ

Tel 654 9900 Faks 654 9901 e-post: tamrex@tamrex.ee www.tamrex.ee

TALLINN

Laki 5, Pärnu mnt 130, Katusepapi 35

TARTU

Aardla 114, Ringtee 37a

PÄRNU

Riia mnt 169a, Savi 3

RAKVERE

Pikk 2

VILJANDI

Riia mnt 42a

JÕHVI

Tartu mnt 30

VÕRU

Piiri 2

VALGA

Vabaduse 39

NARVA

Tallinna mnt 19c

HAAPSALU

Ehitajate 2a, Uuemõisa

JUHTKIRI

Laske nõukokku parteipiletita

Kas Eesti põhilisi võimuerakondi – Reformierakonda, IRL-i ja Keskerakonda – huvitab esimeses järjekorras üldise heaolu kasv nende võimu all olevas riigis või kohalikus omavalitsuses või on prioriteediks hoopis parteifunktsionääride isikliku heaolu suurendamine? Paljude inimeste kiire emotsionaalne vastus sellele küsimusele oleks, et isiklik heaolu. Säärase vastuse saab hõlpsasti kuulutada sil-distamiseks, sellepärast vaatas Eesti Päevaleht, millise vastuse saab, kui asja teaduspõhisemalt uurida.

Üks koht, kus võimupoliitikute tegelikud prioriteedid esile tulevad, on riigi- ja munitsipaaltegevõtete nõukogud. Nagu Reformierakonna peasekretär Martin Kukk ilusti ja õigesti ütleb, peab inimeste nõukogudesse nimetamise kriteerium olema eelkõige kompetentsus, mitte poliitiline kuuluvus. Teoreetiliste teadmiste eest võib poisile hindeks panna „väga hea”, nende praktilise rakendamise eest paraku oleks paras hinne parimal juhul „rahuldav”. Ja samas stiilis jätkates varsti juba „mitterahuldav”, sest Eesti poliitikas suureneb ju selliste inimeste osakaal, kelle ainus töökogemus on poliitöö. Kui mõne vana „kännu” nõukogusse määramise puhul võib ta peale erahuvide sinna tõesti kaasa võtta ka pisut ärikompetentsi ja elukogemust, siis „broilerite” näol on enamasti tegemist puukidega, kellel on peamiselt huvid, aga mitte oskusi ega kogemusi.

Juhtimisest

See on tühi jutt, et politiseeritud nõukogu arvestab elanike soove ja tahet paremini.

meses järjekorras kompetentsi järgi, siis peaks seal praegusest palju rohkem olema võimuparteidega mitteseotud vasta-va ala asjatundjaid ja ka opositsiooniparteide esindajaid.

Mõnede väikeste munitsipaaltegevõtete puhul tuleb küsida, milleks neile üldse nõukogu. Näiteks OÜ Anne Saun, millel on kolmeliikmeline täielikult politiseeritud nõukogu (kaks reformierakondlast ja üks IRL-i mees). Saunanõukogu liige ei teeni küll palju, umbes 45 eurot kuus, aga aastas teeb see kokku ikkagi u 1600 eurot ehk umbes sama palju, kui oli Anne sauna kasum 2011. aastal.

Poliitikutud põhjendavad nõukogude politiseeritust sellega, et tänu sellele viidavat nende asutuste töö vastavusse omavalitsuse elanike soovide ja tahtega. See on tühi jutt, sest ei ole ju näiteks kõik Tallinna elanikud Keskerakonna poolt ega Tartu elanikud Reformierakonna poolt. Elanik-konna tahte arvestamiseks peaks nõukogudes ikka olema ka opositsioonimeelseid isikuid ja loomulikult neid, kes asutuse või ettevõtte tegevusala ka sisuliselt tunnevad. ●

REPLIIK

Liiga laisk rongifirma

„**I**nfo kohtade olemasolu ja läbisõidu maksumuse kohta kättesaadav 45 ööpäeva enne rongi väljasõitu,” seisab Tallinna–Moskva rongiliini teenindava Go Raili veebilehel punases kirjas mitmete aastavahetuse ümber olevate päevade kohta, kuigi sinnani on jäänud vähem kui 45 päeva. Kui sõiduhuviline tahab infot saada firma infotelefonilt, siis sinna võib tulemuselt helistama jääda – keegi ei võta toru. Ja Balti jaamas võib teda oodata avatud, aga pikalt müüjata piletikassa. Tore, kui Eestisse on aastavahetuseks oodata palju Vene turiste (kelle ootuses turismifirma on kõik piletid broneerinud), aga korralik rongifirma hoolitseks ikkagi ka üksikklientide teavitamise eest. ●

Villu Zirnask

Lk 4 Argo Rosin: kas 100% taastuvenergiat Eesti on mõistlik?
Lk 5 Ilona Leib: vabandust võiks sagedamini paluda, see viib edasi.

ESTLINK2 VETTE

Soomes algas eile EstLink2 merekaabli vettelaskmine. Paigaldus kestab sõltuvalt ilmast paar nädalat, sellele järgnevad merepõhjas kaabli kindlustamise ja kaitsmise tööd. **Delfi**

EMHI ENNUSTAB LUMETUISKU

Eesti meteoroloogia ja hüdroloogia instituudi andmetel on Eestis kolmapäeval-neljapäeval oodata talvist ilma, isegi lumetuisku. Läänemere lõunavete ümbruse koondub madalrõhkkond, sel-

lele liigub vastu Lapimaal olev külm kõrgrõhuala. Vastasseis külma kõrgrõhkkonna ja soojemat õhku kandva madalrõhuala vahel suureneb ja see muudab idakaare tuule tugevaks. **Delfi**

KOV-de asutuste nõukogud on igal pool üle Eesti parteide mõju all

Tartus on linna äriühingute nõukogud olnud juba aastaid täielikult võimuparteide pärusmaa.

Teadustöö: nõukogude kohti jagatakse vastavalt erakondlikule kuuluvusele, pädevus pole oluline.

Politiseerunud nõukogu muudab avalikes huvides tegutseva ettevõtte parteide peakontoritest juhitaavaks.

Dannar Leitmaa
dannar.leitmaa@epl.ee

„Omavalitsuse äriühingute-sihtasutuste nõukogudesse nimetamise kriteerium peab olema eelkõige inimese kompetentsus, mitte poliitiline kuuluvus,” selgitab Reformierakonna peasekretär Martin Kukk, mille alusel kohalike omavalitsuste võimuesindajad asutuste juhte määravad.

Hoolimata tema väitest käituvad parteid eesotsas Reformierakonnaga sellele risti vastupidi: vaadates eri omavalitsuste asutuste nõukogude koosseisusid, tuleb ilmsiks reaalne olukord, kus ühingu etteotsa pääsemisel omab parteipilet pädevusest suuremat rolli.

Stabiilse võimuga Tartu

Hea näide sellest on Tartu, mis on ilmselt üks stabiilsema võimuga linn Eestis: Reformierakonna edukäiku pole Taaralin-nas suutnud juba aastaid mitte keegi segada. Vähe sellest, et linnavalitsuse ja -volikogu jämedam ots kuulub oravaparteile, on nende juhtimisel täielikult ära politiseeritud ka linna asutuste nõukogude ladvik. Alates 1999. aasta kohalike omavalitsuste valimistest on Tartu äriühingute nõukogu liikmetest 98 protsenti kuulunud võimuparteide ridadesse.

Näiteks kord kuus kohtuva Tartu Veevärk AS-i seitsmest nõukogu liikmest neli kuulub Reformierakonda ja kolm nende koalitsioonipartnerisse IRL-i. Iga nõukogu liige teenib kuus 256 eurot. Nendega võrreldes saab OÜ Anne Saun nõukogu liige tunduvalt

väiksemat töötasu: ligikaudu 45 eurot kuus, kuid hoolimata sellest on sauna nõukogu samuti täielikult politiseeritud.

Suvepealinn Pärnu erineb Tartust aga seetõttu, et seal on koalitsioonis olevad parteid eri valimiste järel muutunud. Seejuures vahetuvad koalitsiooni lagunemise järel ka sihtasutuste ja äriühingute nõukogude koosseis ja nõukogu liikmete võimuerakondadesse kuulumine on aasta aastalt kasvunud. Erakondliku kuuluvusega nõukogu liikmeid võib leida SA Pärnu Haigla, AS Pärnu Vesi, Pärnu Koolide SA jt asutuste eesotsast.

Erinev ei ole olukord ka väiksemates linnades. Võru linnavalitsuse otsus jaotada IRL-i ja Reformierakonna ridadesse kuuluvatele kultuurimaja Kannel nõukogu liikmetele 450-euroseid kuupalkasid jäi hiljuti silma eelkõige üllatavalt suure rahasumma poolest.

See on tasustamisvahend, millega tagatakse erakonnale truude isikute äraelamine.

Reforierakonna peasekretär Kukk põhjendab nõukogudesse poliitiliste mõttekaaslaste nimetamist ettevõtte juhtimisega kaasneva vastutusega. „See on loomulik, et nõukogude töös osalevad inimesed, kes ka poliitiliselt vastutavad äriühingute ja sihtasutuste töötulemuste eest ning kes peavad jälgima, et nende asutuste töö vastab omavalitsuse elanike soovidele ja tahtele,” selgitab Kukk.

Temale sekundeerib ka IRL-i peasekretär Tiit Riisalo, kelle arvates sujub ettevõtte ja omavalitsusjuhtide koostöö paremini, kui inimestel on sarnane maailmavaade.

2011. aastal sisekaitseakadeemias kaitstud magistratöö „Kohaliku omavalitsuse äriühingu politiseerumine kui korruptsioonirisk” toob aga välja hoopis teistsuguse tausta. Teadustöö autor Toomas Plaado leiab, et see, et võimuparteid suunavad nõukogudesse endale lähedal seisvaid inimesi, suurendab tunduvalt korruptsiooniohtu, sest ametikohtade allutamine erakonna kontrollile võib suunata otsustamisprotsessi, mistõttu võimuerakond saab avalikke vahendeid enda huvides kasutada.

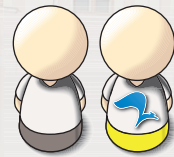
Plaado intervjuueeris magistratöös Tartu pikaajalist keskerakondlastest volikogu esimeest Aadu Mustat ja tänaseks poliitikast taandunud Pärnu endist meeri Ahti Kõod, kes jõudis kuuluda nii Res Publica kui ka Reformierakonna ridadesse. Kõo rääkis nõukogu liikmete ametissemää-

ramisest seda, et juba koalitsiooniläbirääkimistel jagatakse erakondade vahel äriühingute nõukogude ja juhatuste kohad ära. Pärast seda otsustab iga erakond ise, kes kohad täidab.

Plaado kirjutab oma teadustöös, et „Politiseerimine on tasustamisvahend, millega tagatakse erakonna nimel tegutsevate isikute äraelamine.” „Nõukogudesse määramine on seotud tublide ergutamise või rahulolematute maha-

OÜ Anne Saun

Vambola Niit (juhataja)

Jüri Sasi

44,74 €

Oleg Nesterenko

Andres Sallo

44,74 €

Foto: Andres Putting
Graafika: Maret Müür
Koostas: Dannar Leitmaa

TEADUSTÖÖ

Politseinike viis järeldust

Toomas Plaado intervjuueeris magistratöös ka kaheksat politseiametnikku, kes päevast päeva korruptsioonikuritegudega tegelevad. Nende intervjuude põhjal tegi ta viis järeldust.

- 1.** Kohaliku omavalitsuse äriühingute nõukogude ja juhatuse moodustamine toimub volikogu koalitsiooni poliitilise kuuluvuse alusel.
- 2.** Poliitilise kuuluvuse alusel juhtorganitesse isikute ametisse määramisel tagatakse nende kaudu koalitsiooni kontroll äriühingute tegevuse üle.
- 3.** Kontrolli tagamine on seotud erakonna/valimisliidu huvide elluviimisega, mis on vastuolus või kahjustavad äriühingutele seatud avalikke huve.
- 4.** Juhtorganitesse määramisel tagatakse isikute tasustamine, mis on ka motivaatoriks erakonna huvides käitumisel või tasustamisvahend erakonna kasuks tehtava töö eest.
- 5.** Poliitilise kuuluvuse alusel juhtorganite moodustamine loob tingimused poliitilise korruptsiooni tekkimiseks.

●●● Kirjanik, tõlkija ja toimetaja Hilary Bird heidab värvika pilgu Eesti elule.
●●● Suur pildigalerii Top Gear Live Show'lt Helsingis.

KALLAS: REFORMIERAKOND ON TEINUD VIGU

Reformierakonna asutaja ja auesimehe Siim Kallase sõnul on erakond kahtlemata teinud rahastamiskriisi lahendamisel vigu, kuid loodab, et juhtkond teeb tasakaalustatud otsuseid.

„Ma arvan, et rahastamiskriisi lahendusel on tehtud mitmeid vigu, mida on erakond tunnistanud. Aga see ei tähenda seda, et giljotiin oleks ainukene ravim peavalu vastu,” sõnas ta. ERR

MIILITS: KÕIKI TRAHVE EI SAA VAIDLUSTADA

„Väide, et igale liiklustrahvile oleks midagi ette heita, kindlasti paika ei pea,” sõnas politseija piirivalveameti korrakaitsepolitseiosakonna juht Tarmo Miilits, kommenteerides liiklusju-

rist Indrek Sirgi sõnu, et enam-vähem iga liiklustrahvi puhul saab politseile midagi ette heita, kuigi iga etteheide ei pruugi kohe trahvi ebaseaduslikuks muuta. Delfi

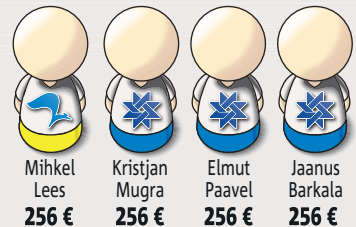
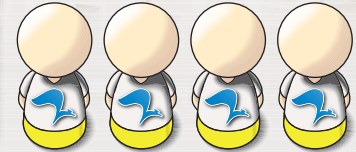
Reformierakonna kontroll Tartu linnaettevõtete üle on täielik

Tartu linna osalusega äriühingutes ei ole apoliitilistele spetsialistidele jagunud ühtegi nõukogu liikme kohta. Aastast aastas kontrollib nõukogu oravapartei, kes võtab endale adjutandiks parajasti sel hetkel koalitsioonipartneriks olevate erakondade liikmeid. Ka ettevõtete juhid on pahatihti reformierakondlased.

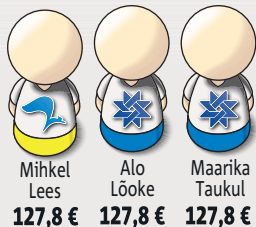
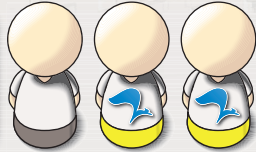
NÕUKOGU LIIKMETE KUUPALK EURODES 2011. AASTA ANDMETEL

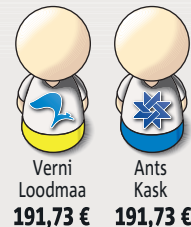
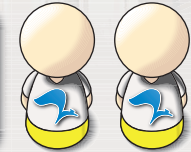
Tartu Veevõrk AS

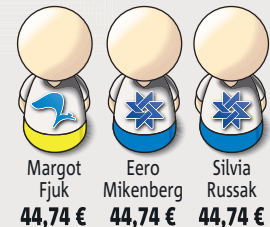
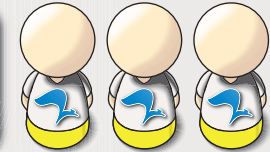
OÜ Tartu Veekeskus

AS Tartu Turg

OÜ Tartu Linna poliiklinnik

rahustamisega,” kinnitab ka Kõo ja annab mõista, et tegelikult kahjustab nõukogu liikmete poliitilise kuuluvuse järgi määramine vastavalt äriühingut, kuna isikutel ei ole vastavat pädevust.

Heaks näiteks on siin Keila, mille sihtasutuste ja ettevõtete nõukogudest leiab aktiivse noorpoliitiku Erki Felsi, kes kuulub nii Keila Hariduse SA, Keila Lehe kui ka Keila tervisekeskuse nõukogudesse. Seejuures pole 23-aastaselt noor mehel enda CV-s peale tubli Reformierakonna noorparteilase karjääri ette näidata muud kui geograafia asendusepetaja töö Keila gümnaasiumis. Tõsi – Keila linnaapea Enno Felsi poeg ei teeni kolmes nõukogus olles sentigi, kuna nende nõukogude töö pole tasustatav.

Kahju avalikule huvile

Aadu Must tõdes samas, et kui äriühingu nõukogudesse liikmete määramisel arvestatakse ka vajaliku pädevuse olemasolu, satub nõukogudesse ikkagi isikuid, kes ei saa just pädevuse puuduse tõttu tööd hakkama.

Lisaks erakonnaliikmete rahalisele toetamisele võib politiseeritud nõukogu tähendada ka linnaasutuste juhtimist erakonna huvides. „Poli-

tiseerumine tagab äriühingute juhtorganites erakonnale lojaalsete isikute olemasolu, kelle tegevus on vajadusel suunatav erakonna huvides, mis võib ajendada juhtorganite liikmeid käituma erahuvide, vastuolus avalike huvidega,” leiab Plaado magistr töö kokkuvõttes. „Avalike huvide kahjustamine erahuvides ongi poliitilise korruptsiooni tekkimise eelduseks. Samas politiseerumist saab seostada ka vastupidiselt korruptsiooni tekkimisega, sest ühtne poliitiline kuuluvus võib vähendada äri-

Nõukogus olevate lojaalsete isikute tegevust saab suunata erakonna huvides.

ühingute juhtorganite aruandekohustust volikogu ja valitsuse ees, mis tekitab võimaluse korruptiivselt käituda.”

Riigikogu õiguskomisjoni liige sotsiaaldemokraat Neele Suur ei pea erakondade esindajate kuulumist nõukogudesse iseenesest taunitavaks, ent lisab kohe, et halvaks läheb asi siis, kui minevatakse poliitiline kultuur ja terve mõistus ning kaotatakse tasakaal, kus nõukogu sisal-

daks ka sõltumatuid eksperte või opositsioonierakondade poliitikuid.

„Igal juhul on sellistel puhudel tegemist korruptsiooni ohuga ja jutt sellest, et head inimesed parasjagu ühest erakonnast leitiigi, on tavaline pahatahtlik poliitiline häma,” leiab Suur. „Isegi kui erakondliku eelistuse alusel määratud kodanikud ei pruugigi midagi korruptiivset korda saata, siis igal juhul on tegemist erapooliku suhtumisega ja hea poliitilise kultuuriga siin tegemist pole. Kahjuks on meil näiteid võtta hulgi nii riigi kui ka omavalitsuste tasemel – olgu näiteks MISA, EAS-i, RMK ja teistegi riigi ettevõtete ja sihtasutuste nõukogude liikmete mää-

ramine kui ka omavalitsuste sihtasutuste komplekteerimine,” lisab ta. Ent kuhu jäi siis Tallinn? Reformierakonna kontorist eri omavalitsuste kohta informatsiooni küsides rõhutati sealt korduvalt, et kindlasti peaks kirjutama ka pealinna sihtasutuste-äriühingute nõukogudest. Ja tõsi – ka seal on nõukogud politiseeritud ehk tegu on üldise tendentsiga kõikjal Eestis. ●

KOMMENTAAR

Riigile hukatuslik olukord

Mall Hellam

Avatud Eesti Fondi juhataja

„Eestis näeme kahjuks liiga sageli, et inimestele tasutakse nende poliitiliste teenete ja parteilise truuduse eest kas avaliku sektori töökohtade või siis kohaga riigi või kohaliku omavalitsuse omanduses olevate või nende loodud eraõiguslike juriidiliste isikute nõukogudes ja juhatuses. Põhjus, miks poliitikud ei ole huvitatud seda probleemi selgema mini reguleerima, peitub ilmselt selles, et valitsevad erakonnad peaksid sel puhul ära andma olulise osa oma võimust ning nii kaob võimalus lojaalseid parteisõdureid motiveerida, samuti kaob parteiline kontroll riigi ressursside üle ning võimalus kallutada otsuseid erakonnale soodsas suunas.

See ei tähenda, nagu oleks poliitilistel alustel valitud isikud oma töös alati ebapädevad. Paljudel juhtudel on nad vajaliku ettevalmistusega. Kuid pikas perspektiivis kujuneb selline käsi-peseb-kätt ning ebaselge ja läbipaistmatu süsteem riigi

arengule pidurdavaks, kui mitte hukatuslikuks. Erialase asjatundlikkuse, sõltumatuse ja neutraalsuse puudumine ning otsuste tegemine üksnes poliitilisel tasandil takistab ilmselgelt riigi arengut, selle avatust ja meile nii olulist uuendusmeelsust. Samuti suurendab erialase kompetentsi asendamine teenetel ja parteilisel kuuluvusel põhineva kriteeriumiga korruptsiooni ohtu ning avalike vahendite mitte ainult ebaotstarbekat, aga ka väärkasutamist.

Lahendusena tuleks eelkõige teha selge vahe avaliku sektori poliitiliste ja mittepoliitiliste nii ameti- kui esinduskohtade vahel. Nii töötajate kui esindajate valimise ja nimetamise protseduurid, mille eesmärk on saada avalikku sektorisse või seda esindama asjatundlikud, pädevad ja sõltumatud inimesed, peavad olema läbipaistvad ja avalikkusele teada ning vältima huvide konflikti. Otsustusprotsesside avatuse muutmise ja võimude lahususe põhimõtte kasutamine tagab ka avalikkuse parema kontrolli.”

Erakordsed pingutused

Mikser toonitas, et ei Tallinnas, Tartus ega Ida-Virumaal pole sotside šans „nende ületrumamine linnaväljakutel kartulikuuhjade jagamise või avaliku raha eest parteide jaoks toodetud videofilmidega”, vaid tuleb valmis olla erakordevs pingutuseks oma ideede ja inimeste tutvustamiseks.

Üldkogu kinnitas Mikseri ettepanekul Indrek Saare uuesti partei peasekretäriks, järgnevas kaheks aastaks valiti erakonna aseesimeesteks Andres Anvetti, Jevgeni Ossinovski, Heljo Pikhof ja Karel Rüütli. Kõik neli on riigikogu liikmed.

Üldkogu lõpus esitasid sotsid poliitilise avalduse, milles nad väljendasid pettumust selle üle, et võimurid võtavad Eesti ühiskonna häält kuulda vaid pärast inimeste tõukamist streikidele ja tänavameeleavaldustele. „Et ummikseisust välja tulla, tuleb loobuda erakondadevahelisest sissisõjast ja võtta omaks arutlevale demokraatialle omane kultuur – ratsionaalne, avatud ja aus mõttevahetus, mille vältimatu osa on poliitiline vastutus,” seisab avalduses. ●

Merle Must

BARROSO ROLLIST

Selle asemel et olla [eelarvedebati] keskmes, on komisjon sellest hoopis kadunud. Ja Brüsseli koridorides tusatsemine ei võimalda tal avaldada mingit mõju ega mängu tagasi pääseda. Kes saab tsiteerida Barroso viimast intervjuud? Vastus on lihtne: ei keegi, sest ta ei räägi meediaga. [--] Oma väikesse institutsioonilisse mängu süvenenuna on Barroso unustanud, et tema kohus on veenda ka Euroopa kodanikke – see on poliitiline missioon, mida ei saa täita lobitöö ja sekretariaadi juhtimisega.

JEAN QUATREMER (COULISSSES DE BRUXELLES)

KURTIDE DIALOOG

Liikmesriikide huvid lahknevad üha rohkem. Sellal kui rumeenlased, bulgaarlased, kreeklased või portugallased tahavad, et EL-i regionaalpoliitika raamistik vähemalt säiliks, ja avaldavad Brüsselile survet raha sellesse suunata, keskenduvad sakslased ja rootslased ökoloogiale või alternatiivsetele energiaallikatele. Sellest saab kurtide dialoog.

UURINGUKESKUSE BRUEGEL ANALÜÜTIK NICOLAS VÉRON (DZIENNIK GAZETA PRAWNA)

TAASTUVENERGEETIKUD väidavad, et Eesti saab 2030. aastaks täielikult taastuvenergiale üle viia

100% taastuvenergiat: käsi kullas või istmik mullas?

Argo Rosin

teadusprodekaan,
TTÜ energeetikateaduskond

Debatt jätkusuutliku energeetika üle muutub järjest teravamaks. Vastanduvad pragmaatilisus ja visionäärlus. Üheks kirgi kütvaks projektiks on ka Eesti Taastuvenergia Koja ja Eesti Keskkonnaühenduste Koja ühine projekt TE100. Täielik üleminek taastuvenergiale on lennukas idee, mis sisaldab vastuolusid ja tekitab hulga küsimusi. Teadlaste ja inseneride hinnangul pole kahtlust, et tehnoloogilisi arenguid arvestades on idee teostatav. Kas see on Eesti ja Euroopa maksumaksjale praegu jõukohane, on kaheldav.

Napp varustuskindlus

Taastuvenergiale täieliku üleminekuga kaasnevad varustuskindluse probleemid, mida saab lahendada ainult energiasalvestite või reservtoiteal-

likatega, ja seda kõigil võrgu tasanditel. Seega kaasnevad suured investeeringud elektrivõrku, salvestitesse, hoone- te ja tööstuse tarbimise juhtimis- se.

Suure elektrijaamade puudumise korral on oluline reservtoide avariilukordadeks – olgu siis tegemist pikaajaliste halbade ilmaoludega, biomassi varumisprobleemidega või välisvõrkude riketega –, sh elektritootmise puudujääkide katmiseks ja elektrikvaliteedi tagamiseks. Vaatamata perspektiivsele salvestavale hüdroelektrijaamale, on gaasi impordi lõpetamisest rääkimine seega ennatlik.

Lisaks elektrivõrgu sõlmede ümberehitamisele tähendab taastuvenergia ulatuslik rakendamine suuremat elektri hinna kõikumist ja tarbimise hinnapõhist juhtimist. Tarbimise suuremahuline juhtimine pole mitmes tööstusharus mõeldav, sest toob kaasa tootmise kvaliteedi languse ja täiendavad kulud. Et toote kvaliteeti ja hinda säilitada, peab tarbija investeerima oma tootmise ja elektrivõrgu uuendamise või elektrijaama rajamise. Kui üksikud ettevõtted saavad tootmisjäägid kohalikuks elektritootmiseks ära kasutada, siis enamikul juhtudel võib olla odavam tootmise kolimine kolmandasse riiki. See mõju-

taks märgatavalt Eesti majandust ja ühiskonda.

TE100 ennustus, et taastuvenergia tootmise kulu 2030. ja 2050. aastal on oluliselt madalam võrreldes põlevkivi- ja tuumaenergia omaga, ei pruugi tehnoloogilisi, majanduslikke ja poliitilisi arengusuundi arvestades tõeks osutuda. Ameerikas ennustati eelmisel sajandil, et aastatuhandevahe- tuseks toodetakse kogu elekter fotoelektriliste paneelidega, aga praegu see nii ei ole.

Maksumaksja kulu

Eksitav on väide, et taastuvenergia rakendamisel on maksumaksja kulu null. Kui erakapital asub massiliselt tegelema heategevusega ja elektrit tasuta jagama, siis oleme ilmselgelt kas kommunismi või maapealse paradisi jõudnud. Struktuurifondide, heitmekaubanduse ja rohesertifikaatide raha ei tule trikimisest kaabust, vaid ka see tuleb lõpptarbija maksumaksja rahakotist, olgu selleks Euroopa (sh Eesti) või muu maailma maksumaksja.

Debatti vajab küsimus, kas põlevkivi ressursitasu, mille maksavad kinni tarbijad ja mida riigieelarves jagatakse osaliselt ka vaesemale ühiskonnakihi, tuleks suunata välismaise taastuvenergia ettevõttele või kodumaisel kapitalil

põhineva taastuvenergia tehnoloogia arendajale ja lõpptarbijale energiasäästlike ja -sõltumatute lahenduste toetamiseks.

Ühekordsed suuremahulised välisinvesteeringud, mis on mõeldud vaid siseturule uute teenuste pakkumiseks ja klientuuri võitmiseks, ei too pikaajalist majandusedu. Edaspidi hakkavad Eesti tarbijad investeeringut kinni maks-

Taastuvenergia ulatuslik rakendamine tähendaks suuremat elektri hinna kõikumist.

Tuleb toetada taastuvenergialahendusi, mis on võimelised võrgust sõltumatult töötama.

ma. Välisinvestori poolt Eesti kohal olevast tuulest ja päikesest toodetud elektri piiri taha müümine ei garanteeri teenitud tulu reinvesteermist Eestisse või negatiivse väliskaubandusbilansi vähenemist.

Eelkõige tuleb suurendada kohaliku ja omamaise tööstuse ekspordivõimet näiteks arvestades elektri tarkvõrkude lahendusi, millega kaasneb teadus- ja rakendusuu- ringute ja omamaiste ettevõ-

tete tootearenduse kasv. Siin väärriks diskussiooni ettevõtetele tulumaksu kehtestamine ja sellest vabastamine, kui ettevõtte on seotud Eestis läbiviidavate rakendusuu- ringute ja tootearendusega. Kui toetus on võrreldes maksudena arvestatava kuluga piisavalt väike, oleksid võitjad kõik osapooled.

TE100 visioonist ei selgu, kui pikas perspektiivis 10 000 uut töökohta luuakse ja millist kvalifikatsiooni need nõuavad. Kui töökohad on seotud vaid uute elektrijaamade paigaldamise ja nende hilisema teenindamisega, siis maksame selle tulevaste elektriarvetega „röömsalt“ valitsust ja halba ilma kirudes kinni.

Edendades omamaist innovatsiooni, sh taastuvenergeetika seadmete-süsteemide tootearendust ja tootmist, tagame kõrgetasemelise turustamise korral ka ekspordi ja SKT kiire kasvu, sh kõrgel tasemel inseneriteaduse järjepidevuse ja tõsiste investorite huvi. Raua tuim import suurendab vaid kiiret kasumit lootvate spekulantide huvi.

Elektri tarkvõrkude tehnoloogia arendamisega ja väike- tarbijatele suunatud toetusmeetmetega tuleb jätkata,

sest see loob eeldused järkjärguliseks uue tehnoloogia rakendamiseks, sh vähendab keskkonna-, majanduslikke ja poliitilisi riske. Eelkõige tuleb toetada taastuvenergialahendusi, mis on võimelised hoonet või hoonekompleksi piires võrgust sõltumatult töötama. See tähendab aga energia tootmise ja tarbimise kokkulangevuse hindamist ja selle alusel tehtavaid toetusotsuseid.

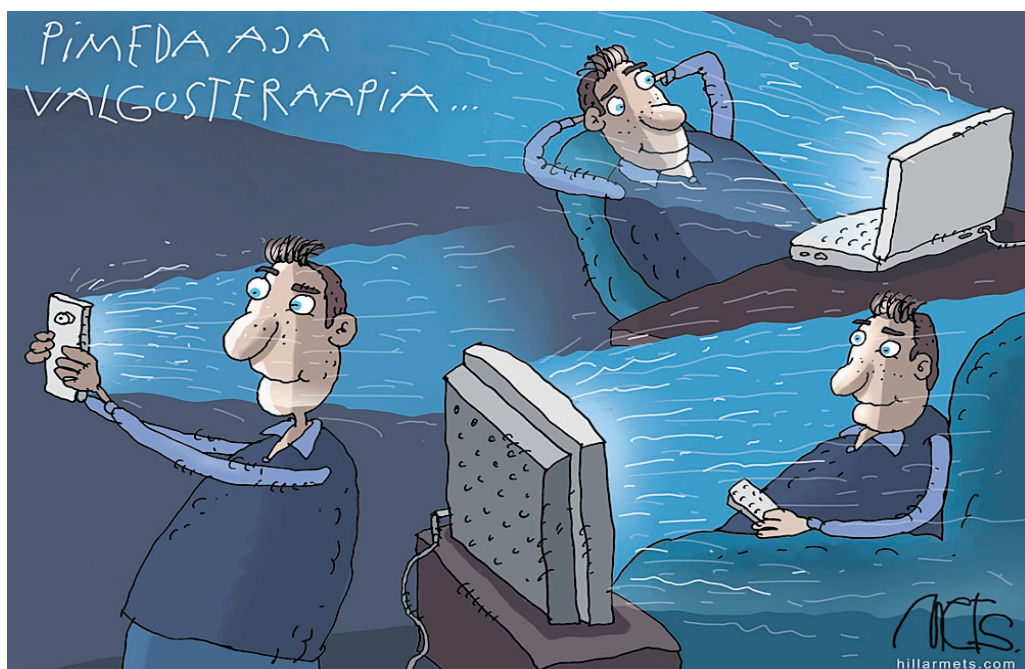
Suurim toetuse osakaal tuleks määrata neile, kes kasutavad lokaalselt toodetu kohapeal ära. Nii oleks ehk tagatud ka võrdsed võimalused rahva vaesemale osale. Autonoomne süsteem on kallis, aga kriisilukorras vähem haavatav. Toetusmeetmete sisse peavad mahtuma ka mikro-koostootmisjaamad kui majapidamistele sobivaim taastuvenergia lahendus. Kaugeleulatuvad otsused, eriti energeetikas, vajavad senisest põhjalikumalt majanduslikku ja sotsiaalset mõju analüüsi. Vastasel korral tuleb jälle tõdeda, et siil oli targem kui Kalevipoeg. ●

Samal teemal
Taavi Veskimägi „Kas usaldame soomlasi?“ EPL 23.11

Ago Õispuu „Auvere põlevkivijaama raha päikesepaneelidesse!“ EPL 16.11

Sven Mikser „Elektrist, turvalisusest ja seaduslikkusest“ EPL 17.11

HILLAR METSA METSIK MAAILM

RAHANDUSMINISTEERIUM tõrjub Kaarel Tarandi süüdistust, et ministeer

„Eksitava mulje” loomisest

Madis Aben
rahandusministeerumi analüütik

Möödu nädalal võis Eesti Päevalehest (Kaarel Tarand „Oravad Koond- erakonna rajatud õpperajal” 22.11) lugeda süüdistust rahandusministri aadressil, kes valetavat. Nii avalikkusele kui ka parlamendile, ja tegevat seda omakasupüüdlikut. Artiklis on palju arve (valdavalt õigeid), arvude kombi-

natsioone ning nende põhjal antud objektiivseid ja subjektiivseid hinnanguid. Kõigile neile vastamine nõuaks pikemat käsitlust. Järgnevalt keskendun mõnele prognoosimise ja prognooside hindamisega seotud raskusele ja sellele, millal võib ennustamise võrdsustada valetamisega.

2011. aasta alaprognoos

Üks rängemaid möödalaskmisi on artikli hinnangul 2011. aasta inflatsiooni alaprognoosimine. 2010. aasta suve lõpus avaldatud rahandusministeeriumi prognoosis oodati eelmiseks aastaks 2,5% hinna-

tõusu, tegelikkuses aga kallasid hinnad mullu 5%. See ei tee prognoosijatele tõepoolest au, kuid nõrgas globaalses majanduskeskkonnas nähti tagasihoidlikku hinnatõusur- vet. Hinnatõusuga üllatasid prognoosijaid üle maailma nii toidu- kui ka naftaturud.

Võib aru saada tavatarbija veendumusest, et need kaks eluks hädavajalikku asja saavadki ainult kallineda, kuid ajalugu ja analüüsid ütlevad, et maailmaturul võivad isegi need hinnad liikuda mõlemas suunas, sõltuvalt asjaoludest. Seekord ei olnud asjaolud prognoosijate poolel.

POOL KEYNESI

Keinsistid (ja tänased sotsid) on kahjuks õppinud ära vaid pool Keynesi. (Umbes nagu Joosep Toots, kes tervet ei jõudnud.) Meeles on nimelt see, et tsükli põhjas olles tuleb majandusse raha sisse panna. Kas laenates, juurde trükkides või mõlemat tehes, pole oluline. Nii Euroopa Keskpank kui Fed on teinud nii ühte kui ka teist. Ent ära ununes teine pool Keynesi õpetusest: kriisi eel ja peale kriisi tuleb kohe hakata varusid koguma. Et siis oleks järgmise kriisi ajal jälle võtta.

ANDRES ARRAK (DELFI)

VABANDUSE palumise mõju ja tulemuslikkust alahinnatakse Eestis põhjendamatult

Sisuline vabanduse palumine näitab inimese tugevust

Ilona Leib
PR Partner juhataja,
TÜ kriisikommunikatsiooni lektor

Vabandust paluda ei ole raske mitte ainult poliitikutel ja tippjuhtidel, kelle vabandusheitlusi ülejäänud avalikkus pealt vaatab. Andestust paluda on raske igal eksinul. Nii raske, et piinlikkus oma eksimust tunnistada on sageli üle häbist, mis kaasneb enese üha rohkem valede ja vassimiste võrku mähkimisega.

Pika kriisi tee

Me kõik suudame meenutada juhtumeid, kus asjaosaliste valetamine, vassimine ja ülbus on ühiskonna kollektiivse kannatuse tõeliselt proovile pannud. Kaua vinduv kriis kahjustab alati kordi enam kui kiire, aga valus lahenduskäik. Hea kriisikommunikatsiooni põhiülesanne on võimalikult kiiresti ja võimalikult väheste kahjudega kriisi lõpetada ja kriisi tagajärgi leevendada.

Kuna aga kriisi kiire ja otsustav lõpetamine tähendab juhtunu eest vastutuse võtmist, ei kiputa seda kuigi kiiresti ega innukalt tegema. Üks põhjus on see, et vabandust paludes kardetakse enda süüdi tunnistamist kõiges, mida oponendid ja kriitikud kriisi sattunule on omistanud. Sellest väärarusaamast ei tohi ennast aga eksitada lasta.

Õige ja mõjusa vabandamise juures on oluline selle täpne sõnastamine, mille eest vabandust palutakse. On ju suur vahe, kas palutakse vabandust korruptsiooni eest või olukorra eest, mis oma ebaselguses tekitas avalikkuses tunde, nagu ei olekski tegemist puhta, ausa ja avatud poliitikaga, ja nähakse ennast osaliselt vastutavana selle eest.

Esimesel juhul on kaasnud enda ühemõtteline süüditunnistamine kriminaalkuriteos, teisel juhul mõõndakse, et ollakse riivanud rahva õiglustunnet. Sageli kipubki surve all olevatel poliitikutel segi minema, et vabanduse palumine ei võrdu ülestunnistusega. See ei pruugi tähendada isegi tagasiastumise vajadust.

Oskusliku vabanduse näide

Suurbritannia liberaaldemokraadid andsid 2010. aasta valimiste eel lubaduse, et nad ei toeta ülikoolide õppemaksu

ülempiiri tõstmist, kuid valitus, kuhu nad kuuluvad, tõstis ülempiiri siiski. Liberaaldemokraatide juht, asepeaminister Nick Clegg palus tänavu septembris videoklipi vahendusel vabandust selle pärast, et tema partei oli andnud lubaduse, mida ei suutnud täita. Juhtigem siinkohal tähelepanu, et nad ei palunud vabandust selle eest, et nad õppe-

Poliitikutel kipub segi minema, et vabanduse palumine ei võrdu ülestunnistusega.

Vabandust paluda suudavad tugevad, vabandamine on lõpetanud nii mõnegi kriisi.

maksu tõstsid, vaid selle eest, et „andsime lubaduse, aga ei suutnud seda täita” ja „me ei anna enam kunagi ühtegi lubadust, kui ei ole täiesti selge, kuidas me seda täidame”.

Asepeaministri videovabandus miksiti (mitte tema enda poolt) muusikavideoks, mis kõigile ootamatult võttis koha sisse lausa muusikavideote edetabelites. Seetõttu jõudis see esialgu plaanitud mitu korda suurema publikuni, sealhulgas nendeni, kes muidu poliitiku-

VENITAMINE RIIGIKOGUS

Üldjoontes on obstruktsioon tavaline nähtus. USA senatis on nn *filibustering*’i tehtud teinekord nädalate kaupa. Ent see on nagu streik: millalgi peavad mõlemad pooled laua juurde tagasi tulema ja otsima kompromissi.

TARTU ÜLIKOOLI POLITOLOOGIA OSAKONNA JUHATAJA VELLO PETTAI (ERR)

võib ja tuleb paluda teinekord ka asjade eest, mis on valesti läinud oma tahtest sõltumata. Mulle ei meenu ühtegi juhtumit, kus sisuline vabanduse palumine oleks mõne poliitiku või tippjuhi mainet kahjustanud ja et ta oleks seetõttu nõrgana tundunud või naerualuseks sattunud. Lisaks on sisuli-

ne vabandamine lõpetanud nii mõnegi kriisi, mis muidu on pikka aega piinlikult veninud. Vabanduse palumine ja selle mõju on ühiskonnas kahjuks alahinnatud. Seda võiks palju rohkem kasutada, sest eksimuste tunnistamine on selle eeldus, et eksinuil lastakse uuesti proovida, mitte eksida. ●

ium teeb eelarve paremaks täitmiseks sihilikult valesid inflatsiooniprognoose ja eksitavat palgastatistikat

ja „valetamisest” rahandusministeeriumis

Kuid rahandusministeerium, ja mitte ainult tema, on eksinud ka teises suunas. Aastatel 2002–2004 ja 2009 jäi tegelik hinnatõus rahandusministeeriumis prognoositule selgelt alla. 2009. aastal jäi eelnenud sügisel prognoositule oluliselt alla ka majanduskasv.

Raske isegi öelda, kas poliitikule võiks olla „kasulikum” ala- või üleprognoosimine, see küsimus võiks pakkuda huvi ühiskonnateadlastele.

Enese kaitseks võib öelda veel seda, et 2010. aasta suve lõpus oli rahandusministeeriumi 2011. aasta inflatsiooni prognoos heas kooskõlas

teiste prognoosijate tulemustega. Eesti Panga vastav hinnang oli 2,7%, kuid see avaldati kuu aega hiljem, kui informatsioon oli juba rohkem. Suurusjärk oli sama. IMF-i ja OECD prognoosid, mis olid tehtud küll mõni kuu varem, ootasid rahandusministeeriumiga võrreldes oluliselt aeglasemat hinnakasvu.

Ühesõnaga, kõik me tegutsesime suure määramatuses ja eksisime seekord niipidi.

Eksitavast muljest

Kommentaari vajab kindlasti ka süüdistus eksitava mulje loomises, nagu „tasandaksid

minimaalsed palgatõusud hinnatõusu kahju”. Tõepoolest on nii, et statistika tegeleb üldistamisega, mis jätab paljud nüansid varju, ja üks neist on tihti jaotusküsimus.

Viimase nelja kvartali jooksul on keskmise palga kasv olnud statistikaameti andmeil 6,2% ja keskmine tarbimiskorv on kallinenud 4,4%. Lihtne rehkendus näitab, et reaalpalk on keskmiselt tõusnud 1,8%. Kuna samal ajal suurenes ka hoiivatute arv 4,9%, siis kujunes kogu majanduses reaalse palgatulu kasvuks 6,7%.

Tõsi on, et paljud kaotasid ka selle aja jooksul töö ja see-

tõttu suure osa sissetulekust. Makrostatistikas jäävad need juhtumid varju, nendega peab tegelema töötukassa, sotsiaaltoetuste ja poliitika.

Poliitilist survet ei ole

Nüüd oleks hea ära klaarida valetamissüüdistus ise. Küsimus taandub sellele, kas põhimõtteliselt ennustamatute, kuid siiski võimalike tulevikuarengute esitamine on valetamine. Niels Bohr, kes opereeris küll peamiselt reaalteadustega, tõdes kunagi, et ennustamine on keeruline tegevus ja et eriti keeruline on tuleviku ennustamine. Nii et paluks mõistmist.

Kuna sisuliselt kõik tulevikusündmused on tõenäosuslikud, siis oleks korrektne tõepoolest esitada ka prognoositulemusi oodatavate vahemikena. Näiteks: ootame järgmiseks aastaks 1–7% majanduskasvu ja 2–6% inflatsiooni ning seda kõike 60% tõenäosusega.

Sel juhul õnnestuks küll vabaneda valetamissüüdistusest, kuid riigikogul tekiks suuri raskusi riigieelarve menetlemisega, sest tõenäosusjao-tused on tülikad. Seetõttu opereeritakse eelarveid tehes diskreetsete arvudega, eeldades, et üks või teine areng on

praegust teadmist arvestades kõige tõenäolisem.

Võin puhta südametunnistusega öelda, et ma ei ole seni tundnud vähimatki poliitilist survet kallutada makromajandusprognoose ühele või teisele poole. Ja kuna minister rahandusministeeriumis prognoosimisega isiklikult ei tegele, siis järelikult tuleb prognooside ebatäpsus täies matus kirjutada ministeeriumi majandusanalüütikutete väheste ettenägemisvõime ja tuleviku paratamatu määramatuse arvele. Määramatuse piiride kitsendamisega tegeletakse. ●

Nõmme linnaosavanem Erki Korp tahab koondada Nõmme arhitekti

Muutus

Nõmmelased kardavad, et arhitekti kadumine toob kaasa küprokihullude omavoli.

Tuuli Jõesaar
tuuli.joesaar@ep.ee

Nõmme linnaosa on üks Tallinna ilusamaid: ühtaegu nii rohelist kui ka arhitektuuripärle täis. Eesti taasiseseisvumisest saati on Nõmme säilimise eest hoolitsenud linnaosaarhitektid, kes on jälginud, et ahned kinnisvaraarendajad ei pääseks kõrgeid küprokist kuute püstitama ja et „euroremondi” kipsitolmust pimestatud majaomanikud ei rikuks vanu väarikaid maju oskamatu renoveerimisega ära. Nüüd soovib Nõmme linnaosavanem Erki Korp alates uuest aastast kaotada Nõmme linnaosaarhitekti koha. Selle asemele loodaks linnaplaneerimisametisse

ütles Nõmme heakorraseltsi liige Urmas Arike. „Linnajuhtidele oleks aga võib-olla parem, kui kõik ametnikud oleks ühes majas, ühes toas ja veel ka mõtleks ühtemoodi.”

Nõu küsitakse sageli

Nõmme endise linnaosavanema Rainer Vakra sõnul oli linnaosaarhitekti ametikoht esimene, mis taasiseseisvumise järel Nõmmele loodi. Ametikoht pidas vastu ka majanduslanguse kõige hullemaid aastad, kuid koondatakse nüüd, kus olukord järjest paraneb. „Miks see esimese ametikohana loodi? Sellepärast, et arhitekt oli see, kes säilitas pärandit, aitas seista arendajate vastu, et Nõmmest ei saaks Lasnamäge. Praegune otsus on märk sellest, et Nõmme on minemas Lasnamäe teed,” nentis Vakra. „Nõmme eripära on selles, et siin ei tegele arhitekt üksnes uute planeeringutega, vaid on inimene, kelle käest käiakse nõu küsimas, kui ehitatakse uut aeda või väravat või kui renoveeritakse maja. Ta on nõmmelastele vajalik inimene.”

Ka Nõmme endine linnaosaarhitekt Anne Siht kinnitas,

et Nõmme vajab oma arhitekti, kuna ta on seal elanike nõustaja isegi pisiküsimustes. „Nõmme arhitekt on Nõmme kaitsja, aga ka „ei” ütlemine peab olema põhjendatud, nii et inimene, kes selle „ei-ga” uksest välja läheb, ütles: sul oli õigus! Selleks aga peab tundma ja armastama Nõmmet,” selgitas Siht. „Nõmme arhitekti koha ärakaotamise oht on sama mis iga tsentraliseerimise puhul: linnaplaneerimisametis istuv arhitekt on kauge ega tunne siinset olukorda peensusteni. Nõmme arhitekt peab olema kohalik inimene, kes ka veel õhtul jalutab ringi ja vaatab.”

Nõmme endise linnaosaarhitekti Anne Sihi sõnul on Nõmme eriline ja vajab arhitekti hoolt. Näiteks see arhitekt Robert Natuse jooniste järgi 1930-ndatel valminud betoonpitsist aed on Eestis ainulaadne.

Foto: Rauno Volmar

Nõmme arhitekt peab olema kohalik inimene, kes ka õhtul jalutab ringi ja vaatab.

uus ametikoht, kuhu palgatav arhitekt peaks korraga töötama kolmes linnaosas: Nõmmel, Kristiines ja Mustamäel. Plaanid vastased leiavad, et see on äärmiselt ohtlik: korraga kolmel kohal rabav arhitekt ei suudaks pühendada Nõmmele nii palju aega kui vaja.

„See on ohtlik, selles pole kahtlustki, sest asju kõrgelt ja kaugelt juhtida on raske. Nõmme arhitekt on alati olnud kaitsemüür ja meil on alati olnud väga hea koostöö. Oleme alati kutsunud teda külla oma üritustele, küsinud nõu, hoidnud kursis oma tegemistega – see on loomulik tööprotsess,”

Ka praegune linnaosaarhitekt Ene Tomson on murelik. „Praegu on nii, et Nõmme arhitekt on kogu aeg kohal. Käiakse, küsitakse nõu, tullakse ka muudel aegadel, mitte üksnes vastuvõtuajal. Kui keegi tuleb ja küsib midagi, saan kaasa minna: lähme ja vaatame. Helistatakse samuti palju ja küsitakse nõu: näiteks tahetakse kinnistut osta ja siis küsitakse, mida üldse tohib sinna ehitada. Väga mõistlik, et küsitakse,” kirjeldas Tomson oma tööd. „Nõmmel peaks olema oma arhitekt, sest Nõmmel on kaks korda rohkem maju kui suuruselt järgmises linnaosas ehk Pirital. Nõmmel on 6500 maja ja seega on tegemist palju.”

SEISUKOHT

Linnaosavalitsus: arhitekti ametikoha kaotamine teeb menetlused kiiremaks

Eesti Päevalehe valduses on Nõmme linnaosavalitsuse dokument, millega linnaosavanem Erki Korp teeb linna personalidirektorile ettepaneku Nõmme linnaosaarhitekti koondamiseks.

„Kooseisu muudatuse tulemusena vähendatakse kahe ametiasutuse (linnaplaneerimis- ja Nõmme linnaosavalitsuse – T. J.) tööülesannete dubleerimist, mille tulemusena muutub detailplaneeringute menetlemine efektiivsemaks ning vähem aja- ja ressursimahukaks,” kirjutas Korp Tallinna personalidirektorile Esta Heinmaale.

Praegu on nii Nõmmel kui ka Kristiines ametis arhitektid. Mustamäel oma arhitekti pole, aga osaliselt täidab samu funktsioone linnakujunduse ja heakorraspetsialist. Dokumendist ei sel-

gu, kuidas saab kahe arhitekti asemel üks arhitekt planeeringuid paremini ja kiiremini menetleda.

Nõmme linnaosavanem Erki Korp oli loo valmimise ajal puhkusel, kuid linnaosa avalike suhete juhi kohuseid täitva Tiina Lättemäe sõnul kommenteerib linnaosavanem teemat niipea, kui puhkuselt naaseb. Loodetavasti saame linnaosavanema selgitused avaldada juba homses lehes.

Keeleteadlased tahavad Eesti kooliõpikutele karmimat kontrolli

Vaidlus

Kirjastused leiavad, et nende õpikute retsenseerimine ja toimetamine on väga heal tasemel.

Dannar Leitmaa
dannar.leitmaa@ep.ee

Paari aasta eest usaldati kooliõpikute keelekasutuse kontrollimine õpikukirjastustele endale. See on omakorda muretsenud pannud keeleteadlased, kelle arvates tehakse kirjastustes õpikutele liiga nõrka kontrolli. „Kindlasti ei soovi me tsensuuri kehtestamist õpiku-

tele, vaid pigem on küsimus selles, et kirjastused peaksid kasutama sõltumatuid retsensente ja sisutoimetaja kõrval kasutama ka kindlasti pädevat keeletoimetajat,” ütles keelenõukogu juht Birute Klaas-Lang. „Keelenõukogu ettepanek oli suunatud haridusministeeriumile, et läbi vaadata kõik õpikute kirjastamist puudutav.”

Keeleteadlase Martin Ehala arvates on õpikute kirjastamise puhul vaja sõltumatuid retsensente. „See tähendab, et retsensiooni ei telli mitte kirjastus, vaid mingi muu, võimalik et ühiskondlik kogu, kus on niihästi aineõpetajad,

Kirjastus Avita: õpikute kvaliteet pole langenud.

Foto: Siim Lövi

ainedidaktikud, ülikoolide erialaõppejõud,” sõnas Ehala. Õpilasesinduste liit nimetas kõige suuremaks uute õpi-

kutega seotud mureks keerulist sõnastust: õpikud on sageli koostanud oma ala eksperdid ja seetõttu sisaldavad need eri-

alatermineid ja keerulisi lausekonstruktsioone.

Suuremad kirjastajad aga peavad enda väljaantavate õpikute retsensseerimis- ja toimetamistaset väga heaks.

Valmivad põhitoõ kõrvalt

„Me ei piirdu määruks nõutud kahe retsensendiga, vaid neid on üldjuhul ja eeskätt täiesti uute õppekomplektide puhul rohkem,” kinnitas Koolibri kirjastuse peatoimetaja Kadri Haljamaa. „Suhtume retsensentide ettepanekutesse täie tõsidusega: kui autorid ja toimetaja leiavad, et mõnd ettepanekut ei saa aktsepteerida, põhjendatakse seda kindlasti retsensendile.”

Ka Avita kirjastuse turundusjuht Anneli Veskimäe peab võimatuks, et õpikute konkurentsi puhul oleks keeleline kvaliteet langenud. Peale selle meenutas Veskimäe varem

ministeeriumi juures tegutsenud õpikute kontrolli üksust kui tõelist takistust, kus õpikutele ilmutis luba taotledes võis aimata ka konkurentidele õpikuid teinud spetsialistide mõju, kes üritasid loa andmist võimalikult kaua venitada.

„Õppekirjanduse tase on teema, mis leiab igal aastal mitmel korral kajastamist, aga paraku jääb nendest artiklitest alati kõlama, et kogu Eesti õppekirjandus on väga kehv seisus, kuid see ei ole nii,” lisas Haljamaa. „Näiteks on meie kirjastuse õpikud mitmel korral saanud Euroopa tasemel tunnustuse osaliseks ja lahmiv kriitika mõjub väga halvasti meie autoritele, kes kirjutavad õpikuid põhitoõ kõrvalt, sest Eestis – erinevalt mõnest teisest riigist – ei ole võimalik kirjutamiseks vaba semestrit võtta.”

Naabri haukuva koeraga võibki hädda jääda

Häiriv

Politsei: koerad ju hauguvadki ja ei ole ühtegi seadust, mis loomale seda keelaks.

Ulvar Käär

ulvar.kaart@epi.ee

„Naabermaja koer haugub hüsteriliselt kogu aeg – vahet pole, kas on päev või öö. Öösel ärkame mitu korda haukumise peale üles. Kui õnnestubki mõnel ööl järjest magada, siis hommikul peame ikkagi just koera haukumise peale ärkama. Isegi majaseinas olevad õhugaugud oleme kaltse täis toppinud, et haukumist summutada. Lapse unaeg on luge-matuid kordi edasi lükkunud või lõunauni päris ära jäänud. Laps hakkas enne haukumishäält tegema kui sõnu ütleva. Koeraomanikuga rääkimine on sama, nagu räägiks tema hül-lunud koeraga,” tutvustas ühes Tartu valla eramurajoonis elav pereema Maret probleemi, millega on ilmselt tuttavad paljud Eesti inimesed.

Maret rääkis ka, kuidas ta oli eri kohtadest haukumisterori vastu tulutult abi otsinud ja lõpuks kohaliku konstaabli poole pöördus. Suur oli tema üllatus, kui too põhjendas, et ei saa sekkuda, sest koera haukumine on seaduse silmis olme-müra, milles pole midagi keela-tut. „See on ju sulaselge kodu-

rahu rikkumine. Kas siis tõesti ei ole võimalik selle vastu kus-kilt abi saada?” imestas Maret.

Kerly Peitel politsei- ja piirivalveametist kommenteeris, et loomakaitseseaduse järgi tuleb loomale võimaldada liigiomane eluviis ja koera haukumine, kui see ei ületa ilmsel-get talutavuspiiri, on sellise elu-viisi osa. „Kuivõrd kohalikud omavalitsused sätestavad koer-te ja kasside pidamise eeskirja nõuded, tuleks esmajärjekor-ras tekinud probleemist tea- vitada kohalikku omavalitsust, kes siis hindab, kas kehtestatud eeskirja on mingisugusel moel rikutud,” selgitas Peitel. „Ise- asi, milline on sellise sekkumise tulemus, sest teadupärast koer- ad ju hauguvadki ning ühtegi seadust, mis loomale seda kee- laks, ei ole olemas.”

Tallinn kui eeskuju

Peitel tunnistas, et ka politseil on neis asjus järelevalve õigus, kuid väljakujunenud tava jär- gi on esmane järelevalve tegi- ja siiski kohalik omavalitsus.

Samal ajal on teada tõsiasi, et enamik omavalitsusi – tava- liselt just väiksemad – ei taha teisi häirivatest lemmikutest midagi kuulda. Heaks eesku- juks, kuidas asjad võiksid selles vallas korraldatud olla, nime- tatakse Tallinna linna. Pealin- nas tegeleb tülikate lemmikute- ga munitsipaalpolitsei (mupo), kus vastavate kaebuste lahen- damisega on ametis kolm töö-

Kui koera haukumine häirib, tuleks esmajoones kohaliku omavalitsuse poole pöörduda.

Foto: Ilmar Saabas

tajat. Mupo menetlusosakonna juhataja Triin Uudeväli rääkis, et nädalas saab amet keskmiselt kümme lemmikutega seotud kaebust, millest lõviosa on ka põhjendatud.

Uudeväli märkis, et esime- se asjana saab mupo soovita- da haukumisega naabreid häiriva koera omanikul soeta- da spetsiaalne kaelarihm, mis aitab koera haukumast hoida. Kui probleemse looma omanik tunnistab probleemi ja üritab asja parandada, võib mupo esi- algu suulise hoiatusega piirdu- da. Kui aga probleem jätkub, siis on mupol Uudevälja kinni- tusel võimalik karistada hauku- misega teisi häiriva koera oma- nikku kuni 400-eurose raha- trahviga. ●

NÄIDE NAABRITELT

Soomes ranged nõuded

Soomes on kehtestatud eraldi määrused, mis säätavad korter- majade ja ridaelamute elanikke koerte haukumisest. Juhul kui mõni koer peaks haukumisega naabritele probleeme valmista- ma, siis kutsutakse kohale ter- visekaitseametnik. Too mõõ- dab, kas haukumisega tekitatud müra ületab lubatud määra või mitte. Juhul kui kannataja suu- dab arstlikult tõendada, et hau- kumine on tekitanud tervisehäi- reid (näiteks magamatus, suu- renenud närvilisus, stress vms),

siis võetakse kasutusele eri meet- meid kuni selleni välja, et antak- se koeraomanikule valida, kas ta loovutab koera või üritab probleemi kuidagi teisiti lahendada.

Kerly Peitel PPA-st märkis, et kui haukumisega probleeme tekitava koera omanik pole val- mis naabritega koostööd tegema ja probleem on pidev, võib sek- kuda veterinaar- ja toiduamet, mille spetsialistide pädevuses on hinnata loomapidamistingimuste nõuetele vastavust ja kontrol- lida looma tervislikku seisundit.

Aldis Alus jätkab uuel ametikohal samaväärse palgaga

Töökoht

Taatlemisskandaali tõttu Ida prefekti kohalt tagasi astunud ja politseinõunikuna tööle asu- nud Aldis Alus hakkab uuel kohal teenima sisuliselt sama palka, mida ta teenis prefek- tina. Uus töökoht loodi ameti- tis nädal aega enne seda, kui teatati tema tagasiastumisest.

Alus teatas 8. novembril, et astub Ida prefekti kohalt tagasi. 17. novembril allkir- jastas siseminister Ken-Marti Vaher käskkirja, millega vabas- tas Aluse 18. novembrist Ida prefekti ametikohalt ja viis ta üle politsei- ja piirivalveame- ti (PPA) administratsiooni finantsbüroo juhtimisarves- tuse talituse politseinõuniku ametikohale. Uues kohas hak- kas Alus töötama küll alates 19. novembrist, kuid finants- büroo juhtimisarvestuse tali- tus ise loodi administratsioo- ni koosseisu 1. novembril. PPA pressiesindaja Helin Vahe- ri sõnul on Aluse uus ülesan- ne kaardistada prefektuurides valdkondlikke tööprotsesse ja vajaduse korral neid standardi- seerida. „Teisisõnu viib ta PPA- se siseministeeriumi tellitud ja konsultatsioonifirma Ernst & Youngi läbi viidud sisejul- geoleku valdkonna juhtimis- analüüsist tulenevaid ettepa- nekuid,” ütles Vaher.

Sealjuures hakkab aga Alu- se politseinõunikupalk ameti esindaja sõnul olema 2600 eurot. Võrdluseks: Aluse eel- mise aasta keskmine kuupalk Ida prefektina oli koos lisata- sudega ligi 2890 eurot. Seega ei kaota Alus uude kohta üle minnes palgas kuigipalju.

Alus töötas aastatel 1991–2008 kaitsepolitseis eri ame- tikohtadel, sealjuures oli aas- tatel 1997–2003 peadirektori asetäitja ja aastatel 2003–2008 kaitsepolitsei peadirektor. 1. jaanuarist 2010 oli ta PPA Ida prefekt. ● **Risto Vesikioja**

Urmas Sõõrumaa tehingud linnaga toovad prisket tulu

Äri

Tallinna linnavõim otsustas hiljuti anda ärimees Urmas Sõõrumaale (pildil) rendile Marsi tänava tenniseväl- jakud, mille Sõõrumaa alles suvel 1,24 miljoni euro eest linnale müüs. Tenniseväljaku- te rendi eest peab Sõõrumaa maksma kõigest umbes 7200 eurot aastas.

Häid tehinguid on ta lin- naga teinud varemgi: mul- lu sai Sõõrumaa firma, mis vastutab viie Tallinna koo- li hooldamise eest, ligi kaks miljonit eurot kasumit. Teatavasti andis linn 2006. aas- tal viis kooli Sõõrumaale kuu-

luva ettevõtte U.S. Invest AS-i tütarfirmale Vivatex Holding OÜ-le hallata. Sealjuures sõl- miti koostööleping tervelt 30 aastaks. Vivatexi eelmise aas- ta konsolideeritud majandus- aruandest selgub, et firma sai 2011. aastal Pelgulinna güm- naasiumi, Tallinna 32. kes- kooli, Kristiine gümnaasiumi, Laagna gümnaasiumi ja Kala-

maja põhikooli haldamise eest 1 940 652 eurot kasumit. Võrrel- des 2010. aastaga suurenes fir- ma kasum umbes 22 protsenti.

Kahe nädala eest kirjutas Eesti Päevaleht, et Tallinn annab alles suvel Sõõrumaa- ga seotud ettevõttelt OÜ Ton- di Tennisekeskusest ostetud ja linnamaal asuvad tenniseväl- jakud ilma konkursita 40 aas- takse tagasi Sõõrumaale ren- dile. Igakuine rendihind seitsme välisväljaku eest on 601 eurot. Kuivõrd Tondil maksab tun- nine väljaku kasutamine 17 eurot, on ühe kuu rendisum- ma põhimõtteliselt võimalik teenida ka ühe päevaga. ●

Risto Vesikioja

Kodanikuühiskonna Sihtkapital

Taotlusvoor Ida-Virumaa linnade vabauhenduste tegevusvõimekuse tõstmise toetamiseks

Mittetulundusühingute ja sihtasutuste tegevusvõimekuse programmi raames avab Kodanikuühiskonna Sihtkapital taotlusvoor **Ida-Virumaa linnade vabauhenduste teenuste osutamise võimekuse ning kaasamissuutlikkuse tõstmisele** suunatud projektide elluviimiseks. Projektide toetamiseks on kavandatud 90 000 eurot.

Teabe toetustingimuste ja infopäevade kohta ning taotlusvormid leiate aadressilt <http://www.kysk.ee>

Ootame taotlusi hiljemalt **17. jaanuariks 2013 kell 15.00** kas digitaalselt allkirjastatuna aadressile kysk@kysk.ee või paberikandjal allkirjastatuna Kodanikuühiskonna Sihtkapitali kontoris (allkirjastamata koopia tuleb lisaks saata e-postiga). NB! Alates jaanuarist 2013 asume uuel aadressil, info leiate kodulehelt.

Lisateave: tel: 655 64 23, e-post: mariliis@kysk.ee (Mari-Liis Dolenko) või katrin@kysk.ee (Katrin Barnabas)

Rahvuslinde suitsupääsuke jäab üha vähemaks

Linnuteadlase Mati Kose sõnul suhtuvad eestlased oma rahvuslinde kahjuks üha sagedamini tõrjuvalt.

Foto: Rauno Volmar

Linnuliik

Seda, et pääsukesed meil päris haruldaseks võivad muutuda, asjatundjad siiski veel ei karda.

Ulvar Käärt
ulvar.kaart@ep.lee

Täna täpselt 50 aastat tagasi pärjasid Eesti loodusuurijate seltsi ornitoloogiasektsiooni liikmed suitsupääsuke auväärselt rahvuslinnu tiitli. Kui ühelt poolt tuleb selle väärrika tähtpäeva üle rõõmustada, siis teisalt võib suitsupääsukeste käckäigu pärast ka muret tunda.

Selleks annab põhjust liigi arvukuse kiire langus. Näiteks kui veel kümmekond aastat tagasi hinnati meil pesitsevate suitsupääsukeste hulga vähemalt 150 000 paari, siis viimaste hinnangute kohaselt on nende arv praeguseks kolmandiku võrra kahanenud.

Ärevust tekitava languse taga näevad asjatundjad viimastel kümnenditel rahvastiku paisumisest ning kliimamuutustest tingitud asjaolusid, seda ühtmoodi nii pesitsusaladel Euroopas kui ka talvituspaikades kaugel Aafrikas.

Suitsupääsukeste arvu vähenemise tagamaid avanud Mati Kose tõi esile terve hulga asjaolusid. „Inimtegevuse ja kõrbestumise tõttu kuivavad üha suuremad alad Aafrikas üleliia, nii et seal ei jätku enam toitu kariloomadele ega ka pääsukestele. Saakide kaitseks kasutatakse Mustal Mandril üha rohkem putukamürke, ka ohtlikku keskkonnamürki DDT-d. Talvitusaaladel pääsukestele elutähtsateks ööbimiskohtadeks olevate roostike pindala väheneb ühes veekogude ja märgalade kadumisega, seda nii kuivendamise,

vee ülekasutamise kui kliimamuutuste tõttu,” loetles Kose. Seejuures oli tal lisada veel üks kurb fakt: Vahemere ääres, kus linnujaht on väga populaarne, lastakse igal aastal maha hinnanguliselt 400 000 pääsukest.

Kolme kümnendi küsimus

Pääsukeste arvukust mõjutavad muutused on toimunud ka Euroopas. „Loomakasvatuse ja mitmekesiste põllukultuuride mosaiik on asendunud suurte

Vahemere ääres lasevad jahimehed igal aastal maha umbes 400 000 pääsukest.

ja ühetaoliste monokultuuride väljadega, kus on palju vähem pääsukestele meelepärased putukaid. Samuti aitavad pääsukeste putukasaaki vähendada põllumajanduses kasutatavad putukamürgid,” ütles Kose.

Näiteks Taanis on pikaajalise seire abil kindlaks tehtud, et pääsukest hakkas kiiresti vähemaks jääma pärast Euroopa Liiduga ühinemist. „EL-i põllumajandustoetuste abil korraldati sealne maamajandus põhjalikult ümber ning väikeste loomalaudade asemel tekkisid suured tööstuslikud põllumajandusettevõtted,” nentis Kose. „Kui senine põllumajanduspoliitika ja toetuste süsteem kestab suuremate muutusteta, võib ette näha, et selle negatiivne mõju pääsukestele muutub pöördumatuks,” lisas ta.

Nii arvatakse Taanis, et kui suitsupääsukeste arvukuse kahanemine jätkub senise hooga, kaob liik selle kandi haudelinnustikust järgmise kolme kümnendiga.

Eestiski on enamik pääsukestele meelepärast toidupoolist ja ulualust pakkunud kolhoosiajastu farme ning suur osa iseseisvuse algus-

ajal taastatud talusid tegevuse või vähemalt loomakasvatuse lõpetanud.

Samas tõstis Kose esile, et õnneks on Eestis selliste muutuste mõju aidanud omajagu leevendada meie maastike looduslik mitmekesisus, mis ei võimalda kõiki alasid stepilaadseteks põllulaamadeks muuta. Samuti on Eestis palju putukarikkuse poolest pääsukestele sobilikke looduslike veekogusid ja märgalasid.

Kose märkis veel, et viimasel ajal suhtutakse meie rahvuslinde kahjuks üha sagedamini tõrjuvalt. „Selle asemel et tülikas väljaheidete probleem pesa alla pandud lauajupi või vineeritükiga lahendada, leitakse miskipärast, et parem on pesituskohas kõik sissepääsuteed kindlalt kinni hoida,” osutas linnuteadlane. ●

SUITSUPÄÄSUKES

Armastatud läbi aegade

Rahvuslinnu valimisel tollases ENSV teaduste akadeemia ornitoloogiasektsioonis olid suitsupääsukeste kõrval arutuse all ka teised linnuliigid. Näiteks pakuti välja, et rahvuslind võiks vabalt olla mõni merehind, mis oleks viidanud meie pikale merepiirile ja veelindude suurele osatähtsusele meie linnustikus. Samuti oli naljaga pooleks üles seatud saaremaa männi-käbilind.

Eriliste vaidlusteta jäi kolmest valikust sõelale looduskirjanik Kustas Põldmaa pakutud suitsupääsuke kui läbi aegade rahva seas hästi teada-tuntud ja armastatud lind.

Veidi pärast seda, kui loodusuurijate selts oli rahvuslinnu valikust ka rahvusvahelist linnukaitseseltsi teavitatud, selgus, et ka austerlased olid suitsupääsuke enda rahvussümboliks valinud. Õnneks soostusid austerlased valima endale uue rahvuslinnu, kelleks sai hõbehaigur.

Riiklikul tasandil kinnitati suitsupääsuke ühes rukkililega meie rahvussümbolitena 1988. aastal.

Eestlaste hammaste tervise kohta puudub ülevaade

Uuring

2011. aastal sotsiaalministeeriumi ja haigekassa rahastatud Saar Polli uuringust selgub, et 1510 küsitatud inimesest 23% ei mäleta, millal nad viimati hambaarsti juures käisid.

„Statistika on olemas inimeste kohta, kes käivad hambaarsti juures, kes aga siia ei tule, ükskõik, millisel põhjusel, kas pole vahendeid või ei taha tulla, nende inimeste seisukorda pole võimalik hinnata,” selgitas Eesti hambaarstide liidu president Piret Väli.

Tema kinnitusele oleks kõike täiskasvanud inimeste hammaste olukorra statistika arstide jaoks väga oluline. „Iga kord, kui me istume haigekassa laua taga, küsitakse, palju siis neid inimesi on, kes abi vajaksid ja ei suuda maksta teenuse eest, aga meil ei ole millelegi toetuda. Uuringut oleks ääretult vaja, selgitamiseks, milliseid ravivajadusi oleks vaja,” ütles ta.

Vaja pikaajalist plaani

Väli arvates oleks vajalik ka riiklik ennetustöö, mis kestaks aastakümneid. Praeguse tava kohaselt teeb haigekassa aga iga kahe aasta järel uue projekti. „Praegugi on lasteaedades ja koolides võimalik lapsi läbi vaadata, aga tegelikult peaks ennetus algama juba enne lapse sündi,” lisas ta.

Hambaarstide liidul on järgmise aasta maikuus plaanis kokku saada nii Skandinaavia kui ka Balti riikide spetsialistidega, et ühiselt arutada pikaajalise suutervise strateegia loomist.

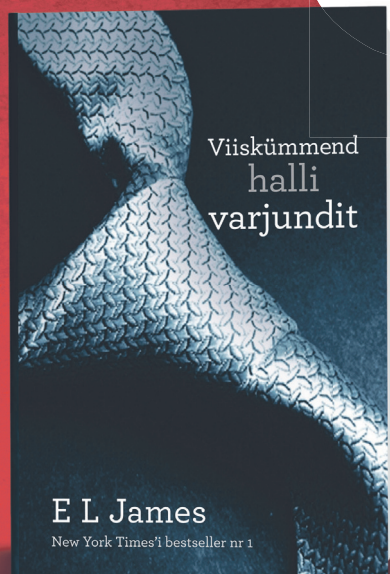
Saar Polli uuringust selgus veel, et majanduslikel põhjustel hambaarsti juurde minemata jätmist esineb keskmisest märksa enam madalama sissetulekuga, vanusegruppis 40–59 ja Kirde-Eestis elavatel muust rahvusest inimestel. ●

Trifnu Laan

Maailma enim müüdud
erootiline menuromaan

**eksklusiivselt koos
Eesti Ekspressiga
vaid 17,90 €!**

Eesti Ekspress eraldi 1,50 €

ERIPAKKUMINE!

Osta enne teisi
Selveri, Prisma ja
Rahva Raamatu
kauplustest!

EESTI EKSPRESS

Pakkumine kehtib 22.11.–05.12.2012.

„Top Gear” live show tegi kõva pauku, kuid jäi telesaatele alla

-1- Saatejuhid sisenesid telesaatest tuttavat motori-seeritud poodiumil, millega nad ka mööda saali driftisid. Siia monteeritud autoistmetel tehakse saadet ja räägitakse saatekülalistega. **Live show** puhuks oli samale lavale pandud külge V8 mootor, mis andis sellele 580 hobujõudu. **-2-** Trikimootor-ratturite tiim juhatas lae all lendamisega sisse sõu sportliku poole. **-3-** Moto-olümpia avatseremoonial ei puudunud driftivad kahekordne buss ja klassikaline Londoni must takso. **-4-** Mopeedi-kaarikute võiduajamiseks tuli kohale ka legendaarne autojuht, kelle isik on teadmata – The Stig. Kaarikutel, kus hobused olid mopeedidega asendatud, oli 28 hobujõudu. **-5-** Vigur-täpsussõit ehk kujundujumise analoog moto-olümpial lõppes ilutulestikupauguga, mis saali võpatama pani. Saali keskel on näha ülesriivistatud autod. **-6-** Kummivilina ja ilutulestiku saatel vigurdamine pani kohati hinge kinni hoidma, kuid autojuhtide meisterlikkus oli millimeetri täpsusega mõõdetav.

Reportaaz

Ave Tampere
Digilehe
tegevtoimetaja

Martin Dremljuga
fotograaf

Maailma populaarseim autosaadete käib ennast näitamas ka eluspubliku ees, kuid vaataja südant päriselt ei röövi.

Tavaliselt külma ekraani vahendusel vaatajani jõudev autosaadete „Top Gear” jõudis nädalavahetusel Helsingis oma *live show*-ga elusalt inimeste ette. Kiired ja kallid autod, ilutulestik, allapoole võõd naljad ja saatejuhid Jeremy Clarkson ja James May tegid tunniajase vaatamängu meeldejäävaks, kuid telesaatega ei olnud see siiski võrreldav.

Kolmanda saatejuhi, Richard Hammondi puudumine pöörati „Top Gearile” omaselt naljaks: ta olevat surnud. Asendaja oli Soome raadiohääli ja telenägu Jussi Heikelä, kelle perekonnanime britid kogu aeg väga valesti hääldasid. Põhjanaanabrite reaktsioon nii motole kui ka huumorile oli aga tagasihoidlik. Kõige enam naerutasid neid Kimi Räikköneni napolisõnalisuse ja otsekoheuse pihta käivad naljad.

Uued olümpiaalad

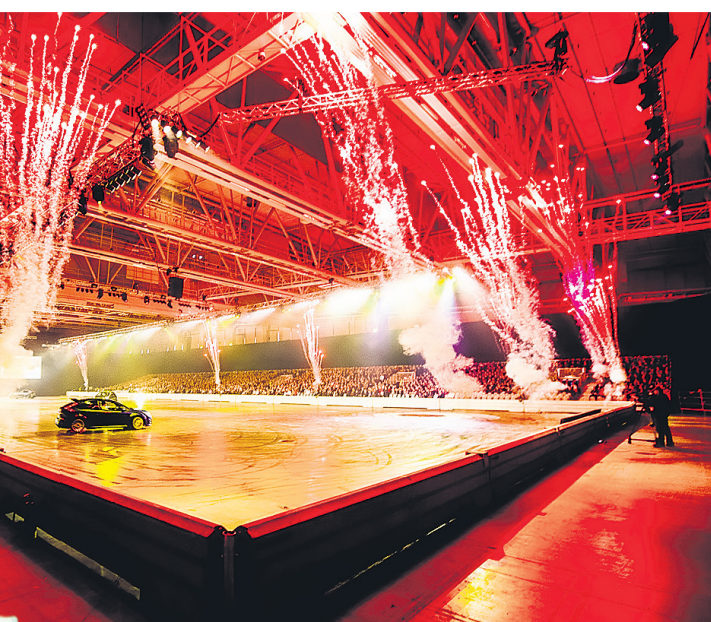
Live-etenduse teema oli moto-olümpia, mille alad olid näiteks moto-limbo (mootorrattastega lati ja lae vahelt läbi hüppamine), iludusvõistlus, kus nägi selliseid superautosid nagu Lamborghini Gallardo Spyder, Porsche Carrera GT, Mercedes-Benz SLS AMG, Aston Martin V8, Audi v10 Spyder, Ferrari 599 California, „kujundujumine” ehk vigursõit, mopeed-kaarikute

võiduajamine ja ka näiteks *curling* Fiatidega. Viimane „spordiala” oli motoriseeritud polo, mis nägi kõige veidram välja, kuid ei olnud just see grandioosne lõpp, mida „Top Gear” tegijatelt oleks oodanud. BBC „Top Gear” on kõige vaadatavam faktuaalne teleseriaal maailmas, mille *live show*’sid müüakse salide kaupa väl-

ja. Saade on saanud ka palju kriitikat: eelkõige saatejuhtide kommentaaride pärast, kuid ka hooletu sõitmise, keskkonnamõju ja rassismi eest. Etteheidet ei näi asjaosalisi aga häirivat, vähemalt Clarkson lõpetas sõu nii: „Ma tahan teile sõitmise kohta midagi südamele panna. Pidage mees: te olete avalikel teedel. Sõitke kiiresti.”

Delfi:
Kas Eesti poliitikud on populistlikumad kui Lätis ja Leedus?

Soovid põhjalikke uudiseid ka homme lugeda?

Telli Eesti Päevaleht ja uudised jõuavad Sinuni nii paberlehenä kui digilehenä.

Tellimine: tel 680 4444, www.epl.ee/tellimine

Uudised

Telli EESTI EKSPRESS ja avasta maailma!

**Esimene reisiloos viib
New Yorki!**

1. Telli

Tellides Eesti Ekspressi täispaketi või digipaketi vähemalt 6 kuuks või otsekorraldusega, osaled kolme uhke reisi loosis.

2. Registreeru reisile

Loosis osalevad kõik uued ja olemasolevad tellijad, kes annavad oma reisisoovist teada aadressil www.ekspress.ee/avastamaailma.

3. Võida!

Mida varem tellid, seda rohkemate reiside loosis osaled! Ära koba pimeduses – avasta maailma koos Eesti Ekspressiga!

**Telli ja registreeri aadressil
www.ekspress.ee/avastamaailma**

Klienditugi: tel 680 4444, e-post klienditugi@lehed.ee

Peking

Ohtralt Aasiat:

Hiiina müür, Keelatud linn, Taevatempel...

Reisi loosime 8. jaanuaril 2013.
Telli leht enne 6. jaanuari 2013.

New York

Maailma metropol:

Vabadussammas, Empire State Building, Broadway muusikal...

Reisi loosime 4. detsembril 2012.
Telli leht enne 2. detsembrit 2012.

Kairo

Müstiline Egiptus:

Püramiidid, Niiluse kruuis, Luxor, Kuningate org...

Reisi loosime 18. detsembril 2012.
Telli leht enne 16. detsembrit 2012.

PÕLENGUS 121 HUKKUNUT

Bangladeshis Dhakas puhkes ühes rõivavabrikus tulekahju, milles hukkus vähemalt 121 ja viga sai kümneid inimesi. Põlengu põhjus on teadmata, tõenäoline on elektrilühis. **ERR**

ARAFATI SÄILMED TÕSTETAKSE HOMME HAUAST VÄLJA

Palestiina endise liidri Yassir Arafati surnukeha kaevatakse hauast eeloleval teisipäeval, kinnitasid riigi ametnikud. Toimingu eesmärk on välja selgitada, kas mees suri südamerikke taga-

järjel või ta mürgitati. Väidetavalt võidi ta mürgitada radioaktiivse poloonium-210-ga. Arafat suri Pariisi sõjaväehaiglas 2004. aastal, lese soovil tollal lahkamist ei tehtud. **ERR**

ETA ON VALMIS ARUTAMA LAIALIMINEKUT

Vägivaldselt Baskimaa iseseisvuse eest võidelnud ETA, mis on EL-is ja USA-s terrorirühmituseks tunnistatud ja mis mullu teatas relvastatud võitluse lõpetamisest, on valmis laiali mine-

ma. Kuid Hispaania ja Prantsuse valitsusele sellist pakku-mist tehes seadis ETA ka tingimusi, nagu vangis olevate bas-kide kodumaale lähemale too-mine. **EPL**

Tippkohtumise tulemus: ei draamat ega diili

Euroliit

Arvamuste lahknevus oli nii suur, et liidrid ei pidanud mõttekaks Brüsselis kauem vaidlda.

Kaivo Kopli

kaivo.kopli@ep.ee

Nii mõnegi vaatleja jaoks oli EL-i tulevasele eelarvele pühendatud tulemusetu tippkohtumise vaat et kõige üllatavam tulemus see, et tülli ei mindud ja vetosid ei loobitud. Olles kaks päeva üsna sõbralikult aru pidanud, lubati järgmise aasta algul 2014–2020. aasta eelarve juurde naasta.

„Üks kõige sõbralikumaid EL-i tippkohtumisi, mida ma olen kogenud, kuigi kokkulepet ei saavutatud. Tõesti naljakas,” säutsatas Twitteris näiteks Soome euroasjade minister Alexander Stubb. „Üldiselt selle ülemkogu kohta ma ütlesin, et Brüsselist lahkudes on tuju märksa parem kui Brüsselisse tülles,” ütles ERR-ile Andrus Ansip. „Atmosfäär oli üllatavalt hea, sest arvamuste lahknevus oli nii suur, et polnud millegi üle vaielda,” tsiteeris Reuters Leedu presidenti Dalia Grybauskaitė.

„Me oleme jaganud oma vaateid ja andnud president Herman Van Rompuyale mandaadi töötada edasi ja leida eelolevatel nädalatel konsen-

sus 27 liikmesriigi vahel. Kokkuleppele jõudmiseks on suur potentsiaal, nii et me usume, et see on võimalik järgmise aasta algul,” hoidis optimismi ülal Saksamaa kantsler Angela Merkel. „Me peaksime olema võimalised erimeelsused ületama, see on kõigi 27 arvamus. Kõneluste õhkkond oli sõbralik ja konstruktiivne.”

Põllumajanduse küsimus

Saksamaa soovib eelarve külmutada nii, et laeks oleks umbes üks protsent EL-i SKT-st ehk ligi 960 miljardit eurot. Põllumajanduseelarvet ei peaks Berliini meelest kärpima, nagu ka ühtekuuluvusvahendeid.

„Hispaania tuli kohtumisel paremana kui sinna läks. Ma lahkun üsna rahulolevana. Läbirääkimiste vaim oli väga konstruktiivne, mis üllatas

Grybauskaitė: arvamuste lahknevus oli nii suur, et polnud millegi üle vaielda.

mind,” tunnistas Hispaania peaminister Mariano Rajoy. „Kuid mind ei üllatanud, et me kokkuleppele ei jõudnud. Meil oli niikuinii vaja veel üht raundi, et rahuldada 27 riigi, 28 riigi huve. Mu meelest on

aga lõhed vähenenud,” lisas Rajoy, pidades 28 riigi all silmas seda, et järgmisel eelarveperioodil on liikmesriigiks saanud Horvaatia.

Kriisis Hispaania soovib saada põllumajandus- ja struktuurifondidest nii palju kasu kui võimalik, samas kui eelarve projekti järgi jagub Hispaaniale senisest viiendiku kuni kolmandiku võrra vähem.

„EL-i presidendi lauale pandud diil ei olnud piisavalt hea. Me ei saanud küll kokkulepet, mida tahtsime, kuid peatasime meile vastuvõetamatu diili. Euroopa terminites tähendab see mu arusaamise järgi edu,” ütles Briti peaminister David Cameron, kes enda sõnul leidis liitlased Hollandi ja Rootsi näol. „Brüssel aga eksisteerib endiselt edasi oma paralleeluniversumis. Enam kui 200 Euroopa Komisjoni ametniku teenivad rohkem kui mina. EL-i institutsioonid peavad lihtsalt reaalse maailmaga kohanema,” viitas Cameron sellele, kärpima peaks hoopis administratiivkulusid.

Cameron soovib külmutada EL-i eelarve, kuid parlament

pani ta kõnelustel veelgi raskemasse seisu, sest võttis vastu resolutsiooni, milles kutsuti üles eelarvet kärpima.

„Mu meelest oli õige aeg peatus teha, sest tundsin, et tegelikult on palju veel põhjalikult läbi arutamata,” märkis Rootsi peaminister Fredrik Reinfeldt. „Mu meelest keskendusime seekord väga palju kulutustele, aga ei olnud valmis vaatama üle tulude poolt, mis on selliste riikide nagu Rootsi jaoks väga tähtis.”

„Edu saavutati. Polnud

mingeid ähvardusi, ei min-geid ultimaatumeid,” tõstis esile Prantsusmaa president François Hollande. Prantsusmaa prioriteet on põllumajandustoetuste hoidmine nii kõrgel tasemel kui võimalik, Pariis ei ole aga vastu eelarve külmutamisele ehk hoidmisele samal tasemel. Seda soovib ka Saksamaa. Põllumajandustoetuste osas on Prantsusmaaga ühes paadis ka Poola, kusjuures näiteks struktuurivahendite osas sooviks Varssavi rahastuse suurendamist.

„Reede pärastlõunal nägin esimest korda, et mõni riik võtab läbirääkimistel positsioon eesmärgiga kokkuleppele jõuda, mitte jätkata lõputult kõnelusi selle blokeerimiseks. Minu jaoks on see kvaliteedi muutus,” ütles Poola peaminister Donald Tusk. „Tõsiasi, et ühtekuuluvuspoliitikat ja ühtset põllumajanduspoliitikat peetakse edasistest kärbetest päästetuks, ei ole just see, mida me võiduks nimetaksime, kuid kindlasti on see sõnum, mis Poolat väga rahuldab.”

Nii Euroopa Komisjoni president José Manuel Barroso (vasakul) kui ka EL-i president Herman Van Rompuy kuulutasid tippkohtumise tulemusest hoolimata „konstruktiivseks”.

Foto: AFP/Scanpix

KAVAD

Eelarveprojektid muudkui kahanevad

Euroopa Komisjoni esitatud esimene eelarveprojekt aastaks 2014–2020 nägi ette kulutuste suurendamist. Kui praegusel seitsmeaastasel eelarveperioodil on kulud 976 miljardit eurot, siis komisjoni nägemuses kasvaksid need 1091 miljardini, mis tähendaks ligi viieprotsendilist suurenemist.

Eesistujariigina tegi Küpros ettepaneku kinnitada eelarveks 1038 miljardit, samas kui EL-i president Herman Van Rompuy esitas 1010 miljardilise ja viis siis ülemkogule 973 miljardilise eelarve.

Tippkohtumise esimese päeva õhtul esitas Van Rompuy eelarve uue jaotuskava, jättes laeks siiski sama 973 miljardit. Selles

variandis pehmendati lööki eelarve kahele peamisele kulureale: põllumajandustoetustele ja vaesemate piirkondade abistamiseks mõeldud rahadele. Suuremad kärped tabaksid energetikat ja transporti ning ka EL-i välisteenistust. Puutumata jättis Van Rompuy aga administratiivkulud.

Paigalseis taevapildis: ikka on kirjas vaid viis kääbusplaneeti

Kosmos

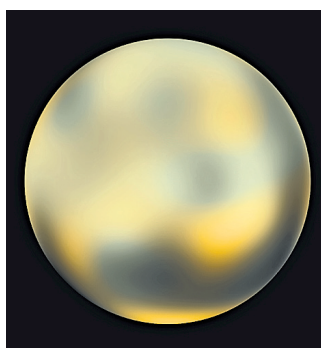
Kahtlemata üks vihasemaid astronoomide vaidlusi peeti 2006. aasta augustis, kui Prahas toimunud rahvusvahelise astronoomialiidu (IAU) kongressil tekitati uus mõiste: kääbusplaneet.

Teravaimat tüli tekitas see,

et seni üheksandaks planeediks peetud Pluutot ei kutsutud planeetide nimekirjast siiski päris üksmeelselt. IAU võttis endale voli uusi kääbusplaneete tunnustada, kuid sellest alates on saanud seisak.

California tehnoloogiainsituudi professor Mike Brown pakkus juba mullu välja 394

võimaliku kääbusplaneedi nimekirja, ometi on IAU seni tunnistanud vaid viit. Kusjuures üks neist, asteroidide vöös paiknev Ceres ei mahu jälle Browni nimekirjas kääbusplaneetide hulka. Kääbusplaneetid on IAU arvestuse järgi Ceres (avastati 1801), Pluuto (avastati 1930), Haumea,

Kääbusplaneet Pluuto

Foto: Reuters/Scanpix

Makemake ja Eris (avastajaks just Brown aastail 2004–2005).

Brown arvestas mullu, et meie päikesesüsteemis on teada kaheksa objekti, mis on peaaegu kindlasti kääbusplaneetid, kokku 30 on väga suure tõenäosusega kääbusplaneetid ja kokku 60 on tõenäoliselt kääbusplaneetid ja kokku 394 on võib-olla kääbusplaneetid.

Peale selle praakis ta ligi 800 objekti kääbusplaneetide seast välja. Oma nimi on tema kääbusplaneedikandidaatidest jõutud anda vaid paariküm-

nele, ülejäänuid märgitakse ikka veel vaid avastamisaasta ja täheühendiga. Ja enamasti jääb avastamise aastaarv juba 2000. aastast siia poole.

IAU definitsiooni järgi on kääbusplaneet taevakeha, mis tiirleb orbiidil ümber Päikese ja millel on piisav mass ületamiseks jäiga keha jõud, nii et ta saavutab hüdrostaatilisel tasakaalulise (ligikaudu ümmarguse) kuju, kuid ei ole suutnud puhastada oma orbiiti konkureerivatest objektidest.

Heiki Suurkask

SOONEUTRAALSED KINGITUSED

Rootsi mänguasjaturu kahe suurema tegija jõulureklaamid on tänavu sooneutraalsed: tüdrukud mängivad neis relvadega ja poisid nukkudega, vahendas ERR. Ettevõtted

on varem saanud ettekirjutusi reklaamide eest, mis on kujutanud kinnistunud soorolle, nagu poiste autode ja tüdrukutele printsesside reklaamimine. **Iltaalehti**

POODLEJAD EELISTAVAD KAARTI

Swedbanki uuringust selgus, et Eesti suurimate kaubanduskettide kliendid eelistavad kaupade eest tasuda pangakaardiga. Kolme viimase kuu keskmine kaardimaksete osakaal ostutehingute

test üle Eesti kõigis Selveri kauplustes oli 61%, Prisma Peremarketites 63%, Rimi kontsernis 55% ja Maxima poekettides üle 50%. Rootsis on kaardimaksete osakaal 70%. **Delfi**

BOMBARDIER EI MÕISTA

Bombardieri sõnul on Estonian Airi soetatud lennukid oma klassi absoluutses tipus, ületades kindlasti Embraere, ja firma ei mõista, „miks ta [EAS juht Jan Palmer] neist lahti tahab saada”. **Postimees**

Raul Parusk: EAS peab rahastama edukaid

Intervjuu

Andres Reimer
majandusajakirjanik

EAS-i uus ajutine juht Raul Parusk lubab lõpetada sihitu raha külvamise, eelistades IT- ja masinatööstust.

Reedel Venemaal oma tavapäraste äridega tegelenud Ettevõtjate Arendamise Sihtasutuse uus ja kõigest kolmeks kuuks palgatud ajutine juht Raul Parusk nimetas asutuse suurimaks puuduseks arusaadavate eesmärkide puudumist. **•• Mis jäi teie eelkäija tegevuses puudu, mida teie saate omalt poolt anda?**

Suur probleem on seotud EAS-i mainega: avalikkuse silmis pole ta praegu organisatsioon, mis aitaks Eestil saada edukamaks, rikkamaks ja paremaks. Esmalt tuleb lahendada tänased probleemid, mis ilmsid makstud toetuste nõrga põhjendamisega. Seni on EAS-i tegevuse eesmärk tundunud laialivalguv.

•• Mulle endale on jäänud mulje, et EAS on mehhanism, mille kaudu ettevõtja saab maksumedaga riigile antud raha tagasi küsida.

See kuvand ei vasta tegelikkusele. EAS peaks aitama ettevõtetel saada paremaks, tugevamaks ja efektiivsemaks. Ettevõtetele maksuraha tagasi jagamine ei tohiks olla eesmärk.

•• Teiega seostub kaks ebavalist asjaolu: esiteks asusite te ametisse ajutise juhatuse liikmena ja teiseks soostus nõukogu, et jätkate oma seniste projektidega tegelemist. Kas teilt ei oodata, et hakkate oma kätega asju lahendama, vaid peate korvama mingit mõistuse või aususe defitsiiti?

EAS vajab muutust ja uuel inimesel on neid lihtsam läbi viia. Kõige suurem väljakutse seisneb selles, kuidas oma tegevuse tulemuslikkust mõõta. Äriettevõtte tulemuslikkust saab mõõta kasumiga. Kui sa investeerid raha ettevõttesse ja raha ei pea intressiga tagasi tulema, siis on tulemust palju raskem mõõta. Meie eesmärk on muuta Eesti ettevõtteid efektiivsemaks, suurendada tööviljakust, teenida rohkem raha, et inimestele rohkem palga maksta, et rajada siin riigis paremat elu. Peame hakkama

Parusk ei räägi oma äridest muud, kui et need pole Eestiga seotud.

Foto: Marko Mumm

mõõtma, kui palju on EAS-i tegevuse tulemusel ettevõtete tootlikkus tõusnud ja kui palju on loodud uusi töökohti ja millist palka nendele inimestele makstakse.

•• Kas ma saan õigesti aru, et mõõdupuuks saavad hästi makstud uued töökohad?

Olulisim mõõdik on tööviljakus: mitu eurot suudab teenida iga töötaja. Võrreldes Skan-

tamist. Masinaehituses on suurepärane näide Balti laevaremonditehas, kes suudab leida häid inimesi ja olla maailmas konkurentsivõimeline.

•• Kas see tähendab sellise edu pankuri toimumismudelid sisestoomist, et aidatakse vaid edukaid?

Iga organisatsiooni jaoks on vaja kriteeriume, et tööd hinnata. EAS-il praegu neid kriteeriume pole. See, et välja tuleb jagada suur hulk raha, pole õige mõõdupuu. Mina saan oma ametiaja jooksul alustada analüüsi ja rajada vundamenti uuele juhile, sest kolme kuuga pole võimalik kõike paika panna.

•• Mis nendel neljal ettevõttel, kes peavad kokku ligi 780 000 euro ulatuses abi tagasi maksma, kapitaalselt valesti läks?

Põhjused pole selged, analüüsi tehakse, aga see pole veel valmis. Ma ei tahaks praegu neid detaile kommenteerida hakata, sest pole veel näinud majasisest auditit, miks need asjad nii juhtusid. Jagame ettevõtteid kolme gruppi: kes ei pea toetusi tagasi maksma, kelle puhul küsida Euroopa Komisjonilt riigiabi luba ja kelle puhul tuleb toetused tagasi küsida.

•• Kes need ettevõtted on, kes peavad raha tagasi maksma?

Ma ei ütle seda praegu.

•• Kui palju lisandub ettevõtteid, kes peavad tagasi maksma?

Meil on oma prognoos, kuid nende numbrite väljakäimine oleks ennatlik. Peame esmalt iga ettevõttega eraldi rääkima. Aasta lõpuks saame lõplikult selgeks.

•• Milline on EAS-is toetuste maksmisel ilmnenu probleemide tekkimise üldisem põhjus?

Ei kontrollitud Euroopa Liidu poolt seatud kriteeriumide täitmist.

•• Kas teie ajutine seisund laieneb ka teistele juhatuse liikmetele?

Teised juhatuse liikmed on ametis kevadest alates ja neil on kindlad ametilepingud, mille suhtes pole mingisuguseid märkusi tehtud.

•• Kas EAS võib muutuda teile nii huvitavaks, et saate alaliseks juhatuse liikmeks?

Olen selgelt otsustanud, et tuln tööle ajutiselt. Ma ei kavatse kandideerida selle organisatsiooni juhiks.

•• Milliste projektidega te EAS-i kõrvalt praegu vahetult edasi tegelete?

Ma ei taha seda öelda. Need pole Eestiga seotud. •

Enne prügikoti väljaviimist tuleb juristiga nõu pidada

Jäätmeäri

Tallinn ähvardab Ragn-Selli prügiveo tüüptingimuste lubamatu muutmisega eest leppetrahviga.

Andres Reimer
andres.reimer@epl.ee

Tallinna keskkonnaamet teatas juhtivale prügivedajale Ragn-Sells, et uusi prügiveo tüüptingimusi kehtestada ei ole lubatud. Ragn-Sells kehtestas alates uuest aastast elanikele uued lepingutingimused, näiteks peavad eramute ja paarismajade elanikud alates jaanuarist viima oma prügikonteineri kella kuueks hommikul otse sõidutee äärde, ehkki varem võisid nad seda hoida koduaias.

„Kohustame Teid lõpetama lepingu rikkumise viivitamatult, teavitama kliente, et tüüptingimuste muudatused on tühiused, avaldama vastava teabe oma kodulehel alates käesoleva e-kirja kättesaamisest järgneval tööpäeval, kirjutas keskkonnaameti jäätmehoolduse osakonna juhataja Kertu Tiitso. „Juhul kui Ragn-Sells AS ei lõpeta lepingu rikkumist, rakendame leppetrahvi vastavalt poolte vahel sõlmitud lepingule,” seisis keskkonnaameti kirjas.

Prügifirma selgituse järgi pole uute tüüptingimuse näol tegemist tallinlaste kiusamiseks mõeldud trikiga, vaid lepingu aluseid on muudetud ühtmoodi kogu riigis. Pealegi vajavad Tallinna tüüptingimuste muudatused keskkonnaametiga kooskõlastamist üksnes Nõmme linnaosa puhul. Teistes linnaosades hakkavad uued reeglid kehtima ilma linna heakskiiduta.

Kõik saavad ühe puuga

„Kui Nõmme puhul uusi tingimusi ei kinnitata, kehtivad edasi vanad,” lausus Ragn-Selli Põhja regiooni juht Priit Sipelgas. „Lähtume sellest, et kõrgemad aktid on ülemuslikud, mis tähendab, et kui Tallinna jäätmehooldusees-kiri erineb mõnedes punktides meie tüüptingimustest, siis tuleb lähtuda linna eeskirjast. Me ei hakka igale oma-avalitsusele oma tüüptingimusi tegema.”

Keskkonnaamet esitas Ragn-Sellsile saadetud analüüsis 21 punkti, milles ette-

võtte lepingutingimused lähivad linna nõudmistega vastavalt. Elanikule tähendab see, et prügiveo korrast aru saamiseks peab ta kõrvuti lugema ja juriidiliselt õigesti tõlgendama nii prügifirma tüüptingimusi kui ka sellest erinevat jäätmehoolduseeskirja. Ilma juristi abita pole tavainimesel seega võimalik Tallinnas prügi ära anda, sest erinevate sõnastuste ja tõlgenduste rägastikus suudab orienteeruda vaid õigus-teadlane.

Uued prügiveo tüüptingimused, mis sisaldavad hulgaliselt täpsustusi, võimaldavad näiteks loobuda klientidelt värava avamise tasu nõudmast, kuid võivad kaasa tuua täiendavaid lisatasusid tühisõitude eest.

24 tundi kahaneb üheks

Näiteks määrab Ragn-Sells oma klientidele pretensioonide esitamiseks vaid 24-tunnise tähtaja, mis tegelikkuses osutub veelgi lühemaks.

„Kui vedu pidi toimuma näiteks teisipäeval kuni kella 23-ni ja ei toimunud, siis kliendil on õigus teavitada kella 24-ni, kokku üks tund, sest siis päev vahetub. See ei ole õiguspärane,” seisab keskkonnaameti analüüsis. „Klient peab koos pretensiooniga 24

Ragn-Sells: kui Nõmme puhul uusi tingimusi ei kinnitata, kehtivad edasi vanad.

tunni jooksul saatma ka tõendeid mittetoimumise kohta. Vastasel juhul, GPS-seadme olemasolu korral, jääb pretensioon rahuldamata. Kuid klient ei ole informeeritud GPS-i olemasolu või puudumise kohta. Kliendil peab jääma õigus esitada pretensioon mõistliku aja jooksul, veda- ja peab tõendama takistuse esinemist.”

Muudatused sundis peale seni Ida-Virumaal tegutsenud prügiveokuningas Nikolai Ossipenko, kelle firma Ekoviiri hinnapakkumus edestas Tallinna konkursil Ragn-Sellsi oma 19 sendiga.

Uuendustega sunnitakse kliendid tegutsema nii, et prügiveofirma saaks väiksemate kulutustega rohkem prügi ära vedada. •

Delfi avaldab keskkonnaameti etteheited Ragn-Selli uutele prügiveo tüüptingimustele täna.

APOLLO LEVITAB AJAKIRJU

Apollo e-poes on nüüd võimalik tellida ka välismaa ajakirju. Aadressil www.apollo.ee/ ajakirjad pakutakse huvilistele üle 900 eri nimetuse perioodikat. **EPL**

OKSANEN TAAS TALLINNAS

Homme ja ühehomme esitleb Sofi Oksanen romaani „Kui tuvid kadusid” eestikeelset tõlget. 27. novembril kell 18 kohtub kirjanik lugejatega Viru keskuse Rahva Raamatus, 28. novembril kell

16 Solarise Apollos. Nagu Oksaneneni varasemad teosed, räägib ka „Kui tuvid kadusid” poolitatud Euroopast ja ajaloo puretud Eestist. Teose on eesti keelde tõlkinud Jan Kaus. **EPL**

YOUTUBE'I REKORD

Lõuna-Korea muusiku Psy video „Gangnam Style” on 800 miljoni klikiga saanud videolehe YouTube ajaloo vaadatuimaks, tõrjudes teiseks Justin Bieberi „Baby”. **REUTERS**

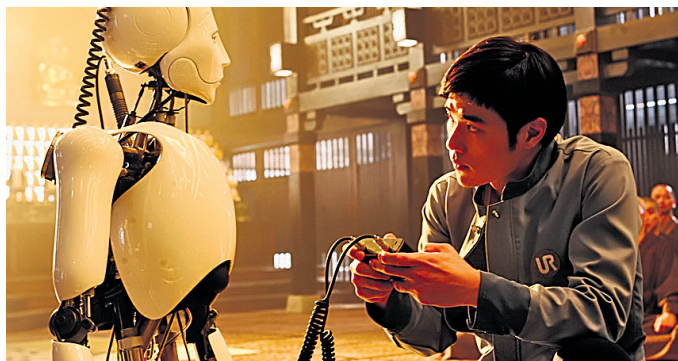
TÄISKASVANUTE JONN

Eile esietendus Draamateatris Yasmina Reza näidend „Hävituse ingel”, lavastajaks Hendrik Toompere jr. Lugu räägib kahest prantsuse abielupaarist, kes püüavad oma 11-aastaste poe-

gade vahel puhkenud tüli tsiviilseeritult lahendada, ent avastavad, et see on ootamatult raske. Osades Harriet Toompere, Mait Malmsten, Liisa Pulk ja Ivo Uukivi. **EPL**

KESKPÄRANE FILM

Korealaste veidrad jutud

„Viimsepäeva raamat”

LÕUNA-KOREA 2012

R: Kim Jee-woon, Yim Pil-Sung
O: Ryoo Seung-bum, Kim Kang-woo, Kim Gyu-ri, Bae Doo-na
26.11 Kumus

Kahe Lõuna-Korea režissööri ühistööna valminud teos koosneb tegelikult kolmest lühifilmist, mida ühendav teema on inimese kontrolli alt välja pääsenud tehnoloogia. Lisaks iseloomustab lugusid tugev annus musta huumorit, mis toob meelde USA 1960-ndate kultusliku telesarja „Videvikutsoon”. Kaks lugu pakuvad apokaliptilisi stsenaariume: ühes päästab bioloog valla *zombi*-viiruse, teises põrkab Maa kokku

isevärki taevakehaga. Popkornikinoks sobiv ulmetrall, aga meelde ei jää suurt midagi. Paremini on õnnestunud keskmine lugu budistlikust kloostrist, kus giidina töötavat robotit tabab Buddha tasemel virgumine. Kuigi mungad on uue õpetaja üle äärmiselt õnnelikud, suhtuvad nii kõrgemad laamad kui ka roboti tootjafirma robotprohveti olemasolusse negatiivselt. Võib öelda, et siin täidab film juba ulme põhilist funktsiooni, suunates vaataja mõtlema mõeldamatut.

Kaarel Kressa

HEA FILM

Peagi 18-aastane otsib kohta

„Peagi 18”

SOOME 2012

R: Maarit Lalli
O: Henrik Mäki-Tanila, Karim Al-Rafai, Anton Thompson Coon
26.11 Solarises

Noor mees on igal pool ühesugune: ta tahab olla iseseisev, olgu tal siis selleks eeldusi või mitte. Sellised on ka filmi „Peagi 18” viis peategelast, kes on täisealiseks saamise künnisel või juba 18 aastat täis – see on iga, mis lubab parlamenti valida ja seadust rikkumata õlut juua. Viimast teevad noored mehed kaadris ohtralt, mõnes kaadris sedapuhku seadust rikkudes.

„Peagi 18” on film noore mehe valust, mida tõukavad tagant ümbritseva elu ebakohad. Kõi-

gil on midagi viga, kuid need hädad pole midagi enneolematult jubedat. Isegi Akseli joodikust isa kaadritagune uppumissurm ei kasva traagilisse mõõtu, kuna selles pildikestest koosnevas filmis hoidutakse pikkadest lugudest, mis dramaatilisi vastasseise kasvataks ja teravdaks. Film on pigem romantiline komöödia, kõigi viie mehe armuasjad on segased. Heietamist on palju, kokkuvõtmist ja üldistamist napib. Lisaks on teosel noortefilmide alaline häda: tegemist on ikkagi vanade pilguheiduga noorte maailma. Seda tunnistavad ka väga heade Soome näitlejate loodud keskealiste tegelaste rollid. Need tegelased on ekraanil huvitavamad kui hilisteismelised.

Andres Laasik

HEA FILM – EESTI PÄEVALEHE PÄEVASOOVITUS

Ebatavaline mõrvalugu

„Ulg”

LÕUNA-KOREA 2012

R: Yoo Ha
O: Song Kang-ho, Lee Na-young
26.11 Solarises, **28.11** CCP-s

Sõulis toimuv krimilugu algab täiesti klassikaliselt, et mitte öelda klišeelikult. Karmile politseiveteranile, kes armastab tegutseda omaenda kehtestatud reeglite järgi, määratakse vastu tema tahtmist kaela noor partner, kellega koos asuda pealtnäha tavalist juhtumit lahendama. Lisaks muudele miinustele on kollanokk veel noor naine, mis Korea seksistlikus ühiskonnas tema tõsiseltvõetavusele üldse kaasa ei aita. Sedamööda, kuidas mõrvaseeria välja hakkab joonistuma ja uued faktid juhtunu järjest segasemasse valguses-

se asetavad, hakkab aga ka vanem kolleeg mõistma, et tal on koostööpartnerit vaja. Juhtum ise, mis algab oma autos istunud mehe iseenesliku süttimisega ja mille niidid viivad pörandaalusesse bordelli, muutub aga järjest ime-likumaks.

Film järgib küll klassikalist krimipõneviku mustrit, aga ei mõju kulunult. Seda võib-olla siiski peamiselt selle tõttu, et tegevus toimub USA või Suurbritannia asemel Aasias ja kultuurilistele sarnasustele vaatamata on siin palju eksootilist: kasvõi õhtune karaokebaari külastus või viis, kuidas mehed ja naised omavahel suhtlevad. Juhtumi lahendus ise on seekord ebaharilik, keskmisest Midsoneri mõrvast täiesti erinev.

Kaarel Kressa

Kollamenukitest ja eesti rahvast

Repliik

Asko Künnap, luuletaja, kirjastaja, turundaja

Halbade raamatute populaarsuse mõistmiseks pole vaja otsida abi kirjandusteadusest, vaid turunduspsühholoogiast.

Pole küll „Halli lugematuid varjundeid” ega ka mõnd teist hetke best(peter)sellerit lugenud ja tõenäoliselt ka ei satu lugema (piisab arvustustest, seekord), aga „halbade” raamatute fenomenist oskan ehk mõne rea arvata. Sest see ei erine oluliselt halbade filmide, lataluse ajakirjanduse või totrate telesaateformaadide edu fenomenist. Teisisõnu – me ei räägi siin kirjandusest ega kunstist, vaid turundusest ja rakenduspsühholoogiast.

Kõigi kirjanike pealik Sinijärvi on nähtusest vesteldes arvanud, et inimestel on liiga

hea elada, sestap loetakse halbu raamatuid ja vaadatakse kole-dat kunsti. Nii kui elu kehvaks läheb, sirutub käsi kirgastava ja õilistava järele. Reklamionuna julgen ise siia veel lisada lihtsa tõe, et „paha” toodet turundatakse ja müüaksegi alati jõulisemalt. Esiteks on seda lihtsam teha, sest sellise toote müügilubadus on hästi lihtne ja kergesti kommunikeeritav: üks surnud mees või paljas naine Õhtulehe lõõbil tagavad tänavatasandil alati parema tulemuse kui elus filosoof või kaunis arhitektuur. Teiseks, sellise toote sihtrühm on turunduse abil lihtsamini mõjutatav ja loodetav müügitudu seega kergemini saavutatav. Lolli on alati olnud lihtsam lollitada.

Vähemalt loevad

Samas pole see iseenesest halb, et inimesed raamatuid loevad. Isegi kui need ei kuulu „Suurte mõtlejate” sarja või ei hakka kunagi kuuluma kirjanduse õppekavadesse. Sest kui nähtust osata vaadata kolmemõõtmelisena, siis saame aru,

Foto: Andres Putting / EPL-i arhiiv

Kui kollane raamat võistleb seebikatega, võib seda ikkagi positiivseks pidada.

et sellised kollamenukid ei võistle mitte ainult kirjanduse kategoorias, vaid ka seksi, ajaviite, ärkvelolekuaja, kõneaine jne kategoorias. Ehk siis: kui kollane raamat võistleb kollase ajakirjandusega, kollaste filmide ja seebikatega, kollase sotsiaalse meedia ja lihtsalt niisama molutamisega ja leiab endale selles raskes heitluses ikkagi lugejaid, võib seda vägagi positiivseks pidada. Ilukirjandusliku teksti lugemine ja selle tegevustiku endale ettekujutamise vajab teatavasti mitu korda intensiivsemat ajutööd kui liikuv pildi vaatamine.

Kuni inimesed suudavad veel lugeda ja loetut mõista, ei ole loomastumine veel päriselt käes. Nii nagu Harry Potter või Paulo Coelho muinaslood töid inimesed tagasi raamatute juurde, nii on ka praegusel best(peter)selleritel siin oma väike tänuväärne töö teha. Eriti kui neid kirjutatakse või tõlgitakse ja toimetatakse vähegi vastutustundlikult, mille tulemuseks on siiski (olgu et mitte kõrgstiilis) eestikeelne ilukirjandus. Halb tõlge ja tegemata jäetud keeletoimetaja töö teevad eesti keele ja kultuurile rohkem kurja kui halb süžee. Head lugemist! Igasugust lugemist! ●

Näputäis kodumaist ulmet ühest ja teisest žanrinurgast

Ulme

Kristjan Sanderi lühijuttude kogumik peidab endas lugusid aastast 1998–2012. Sama lai kui ajahulk, on ka žanrivalik. Jah, kõik on ulme, kuid kõik seitse lugu on erinevast alaliigist. On näiteks võõra planeedi koloniseerimist, on võõra liigi Maale saabumist, keha allutamist eri isiksustele ja õuduslugude piiril metamorfoosi. Kuna lood on lühikesed, siis mitmegi puhul on lõpp pisut kiire ja need tunduvad pigem kui pikema loo sissejuhatused. Kuid sinnapaid nad jäävad ja edasi võib ise mõelda. See, mis täpselt juhtus, tuleb lugejal endal välja mõelda ka paari loo pöördepunktide puhul, kus autor lisaselgitusi ei anna.

Ehkki Juhan Habicht nimetab raamatu eessõnas meeldivaks, et Kristjan Sander sunnib lugejat ise mõtlema, on lugejal tegelikult tüütu järsku jõuda seisu, kust korraga läheb teema segaseks. Ei aita ka lehekülgede tagasilapp-

mine, sest midagi selgitavat, mis oleks võinud kahe silma vahele jääda, seal ei ole olnudki. Varem avaldamata on kogumiku üks tugevamaid tekste, avalugu „Kolmevalitsus”, mille motiiv – ühes keres pesitsemas mitu isiksust – ei ole uus, kuid käsitusviis on nutikas. Isiksuse lõhestumine on tehtud täiesti ohutuks ja talutavaks ning igas kehas on neid kolm tükki. Igal neist on oma kodanikuõigused ja kuna ööpäev on jaotatud kindlateks tsükliteks, siis on igal neist ka aeg, mil oma elu elada. Kuid ka see saavutus ei taga, et asjad oleksid kõige paremas korras. ● Raigo Tapun

Kristjan Sander

„Õhtu rannal”

VARRAK

Abdul Turay vaeb Eesti eksperimenti

Foto: Sven Arbet

Intervjuu

Kaarel Kressa
toimetaja

Tallinnas elav briti ajakirjanik uurib peagi ilmuv as raamatus „Väike valge riik” Eesti poliitilist kultuuri.

●● Mis teid raamatut kirjutama ajendas?

Kõigepealt oli mul idee kirjutada oma Eesti-kogemustest. Siis leidsin, et rääkida võiks laiemalt, sellest, kuidas Eesti pakub vastuseid kapitalismiga seotud küsimustele. Sihtgrupp on eelkõige eestlased, aga kirjutasin nii, et lugeja, kes pole Eestist kunagi midagi kuulnud, suudaks sammu pidada.

●● Keskendute teoses peamiselt Eesti poliitilise süsteemi eripärale. Aga mis on kultuurilised nähtused, millega teil on raske harjuda?

Mõned ärritajad tulevad pähe, mis raamatusse ei puutu: näiteks liiklus on siin kohutav. Aga sotsiaalsete hoiakute juures, millest kirjutan, ei oska ma midagi üheselt negatiivset leida. Esimene siinse ärikultuuri hea kogemus oli mul esimesel Eestis-käigul: unustasin krediitkaardi baari, tulin oma laua juurde tagasi ja nägin, et keegi oli selle vahepeal pooleks lõiganud, et ükski järgmine leidja seda kasutada ei saaks. See on näide aususest ja ma pole hiljem näinud midagi sellist, mis mu arvamust muudaks.

Tõsi, raamatus on ka šokeerivaid löike, mis räägivad Eesti elust ega ole minu endaga seotud. Vähemalt toimetaja ei tahtnud uskuda, et lugu lapse koera ära söönud isast võiks tõsi olla.

Tõsi, raamatus on ka šokeerivaid löike, mis räägivad Eesti elust ega ole minu endaga seotud. Vähemalt toimetaja ei tahtnud uskuda, et lugu lapse koera ära söönud isast võiks tõsisündinud olla. Aga on vaja, et inimesed teaksid, mis nende kõrval toimub.

●● Teose põhiteesi võib kokku võtta nii, et Eesti on kahe kapitalismitõlgenduse lahinguväli ja neoliberalismi katsepõlgu.

Täpselt nii. Välismaal on asju niikuinii selliselt nähtud, aga tundub, et viimase aasta jookul on see arusaam maad võtnud ka Eestis. Kogu hiljutine Krugmani-tüli tõendas Eesti kui katseala tähtsust. Eestis on viimased 25 aastat toimunud riigiehituse eksperiment ja kuna riik on uus, on selle jälgimine eriti põnev.

●● Kirjutate, et Eesti on lääne inimese jaoks maa, kus võib tunda end elusana.

Jah, siin on teatud energia. Kohalikele pole see nii hästi tajutav, aga läänest tulnud inimesele küll. Siin saab teha asju, mida USA-s või Suurbritannias oleks keerulisem teha.

Toimetaja ei tahtnud uskuda, et lugu lapse koera ära söönud isast võiks tõsi olla.

Eestis on omal alal edukad inimesed ühtlasi väga lahked ja avatud.

Asjad käivad kiiremini, kuna riik on väike ja saab proovida värskeid lahendusi.

●● Nii et teile meeldib idee olla Eesti ainus mustanahaline ajakirjanik?

Ma ei arva, et mu nahavärv väga suurt tähtsust omaks... Kuigi, nagu ma oma raamatus kirjeldan, on see tõotanud nii minu vastu kui ka minu kasuks. Ma ei pea seda oluliseks teemaks, aga töin need asjad esimeses peatükis välja, kuna intellektuaalses mõttes poleks aus, kui ma ei jagaks mustanahalise autorina oma kogemusi riigist, kus mustanahalisi ei ela. Enamik raamatust räägib täiesti teistest asjadest.

●● Õnneks esineb ka positiivset diskrimineerimist, nagu võib lugeda Ansipiga kohtumise kirjeldusest.

Ansip on tegelikult päris lahe tüüp, kuigi kõik seda ei usu. Huvitaval kombel on Eestis oma alal edukad inimesed, ka näiteks Tanel Padar või Mart Laar, ühtlasi väga lahked ja avatud. Ainult *wannabe*'d, inimesed, kes üritavad end sotsiaalsel redelil ülespoole nihutada, on sageli jahedad ja tõrjuvad.

●● Mida ise loete?

Praegu loen Yann Marteli „Pii elu” lihtsalt sellepärast,

et olla seda lugenud, enne kui film välja tuleb. Ja loen uuesti majandusteadlase Stephen Kingi „Ümberlõkatud majandusteadust”.

See on raske, aga väärtuslik materjal. King teeb siin selgeks, milles on neoklassikalise majandusteaduse vead. See on oluline, kuna sellest mudelist lähtuvad kõik parteid poliitilise spektri vasakust ja paremast otsast ja järelikult nad kõik eksivad. Seda raamatut soovitan kindlasti lugeda.

●● Kellega vabal ajal suhtlete?

Pigem eestlaste kui siinsete välismaalastega, mu parim sõber on eestlane. Püüan vältida välismaalaste ringi sulgumist. Aga on mõni spordiala, näiteks kriket, mida siin saab harrastada üksnes koos mitteamlastega. Üldiselt polegi ma eriline sotsialiseeruja, rohkem üksik hunt.

●● Kirjeldate ühes siinses väljandes saadud värvikat kogemust, jättes lehe nime mainimata. Miks nii?

Kui ma nime välja ütlen, teeb see lehele ainult reklaami ja ma arvan, et see leht ei vääri tähelepanu. Pealegi ei tahtnud ma, et mind laimu pärast kohtusse kaevataks, kuigi ma tean, et neil pole väga palju raha ja ma pole seetõttu eriti mures. ●

Alveri preemia läks Eda Ahile

Foto: erakogu

Võitja

Kaarel Kressa
toimetaja

„Maskiballi” autori võidu puhul sai määravaks noorte seas haruldane soov ja oskus kirjutada rütmilis-riimilist luulet.

Nädalavahetusel kuulutati välja Betti Alveri debüü-dipreemia võitja, kelleks sai luulekogu „Maskiball” autor Eda Ahi. Preemia kandidaate ka luuletajad Marko Mägi, Hanna Kangro ja Chalice ning prosaistid Kai Aareleid, Märt Laur, Kadri Pettai ja Daniel Vaarik.

„Põhimõtteliselt võib vist öelda, et luule tase oli kõrgem kui proosa oma – kui üldse niimoodi on põhjust võrrelda,” märkis žürii juht Peeter Helme. Ahi tekstide puhul tõsteti esile noore luuletaja truudust klassikalisele nelikvärsile.

Alveri jälgedes

„Määravaks sai, et ta mitte ainult ei julge ja ei taha riimilis-rütmilist värssi kirjutada, vaid ka oskab seda teha,” märkis Helme. „Nagu Hasso Krull auhinnatseremoonial ütles, kirjutatakse Eestis väga palju halba ja lodevat riimilist luulet ja Ahi luulekogu on hea märk sellest, et on ka noori inimesi, kes teavad, mida nad teevad.”

Betti Alverit nimetab Ahi enda jaoks üheks olulisemaks autoriks. „Tema tekstid ole-

nevalt olukorrast lohutavad või panevad naerma, aga igal juhul on Alver minuga alati kaasas olnud.”

Võitja sõnul ei ammen-da rütmi ja riimi range vorm ennast tema jaoks nii pea. „Mis arenemist puudutab, siis tahaksin ikka paremate tekstide ja suurema mõtteselguse suunas liikuda,” märkis Ahi. „Aga ka kõik minu uuemad tekstid on olnud ikka rütmi- ja riimipõhised, mitte vabavärs.”

Nõustajat, kes oleks teda kirjutama õpetanud, ei oska Ahi nimetada, ent tänab raamatu toimetajat Triin Ploomi, kes oskas olemasoleva materjali seast kirjanduslikult väärtuslikumad tekstid välja noppida. „Ahi on tõesti vaeva näinud, on näha, et on tõesti korralikult ja mõttega koostatud kogu, ikkagi väga tugev debüüt,” lisas Helme. ●

RAAMATUREKLAAMID

HÄRRA DARWINI AEDNIK

Kristina Carlson

96 lk, Loomingu Raamatukogu 36/37 2012

Tõlkinud Asta Põldmäe.

Charles Darwini „Liikide tekkimine” (1859) ja Hiiobi raamat on andnud ainet 1999. aasta Finlandia auhinna laureaadi omapärasele poeetilisele kollektiivromaanile Darwini vanapõlve elupaigast Kentist, Downe'i külast, kus läbi-segi kostvad külaelanike hääled loovad elava, kohati koomilise, kohati traagilise pildi külaühiskonna mentaliteedist ja murenevast usust Jumalasse.

KOLME JALAGA MEES

Reijo Mäki

Tõlkinud Katrin Ringe-

veld

256 lk, Eesti Raamat

Pornotäht Esa Jalkanen kaob jäljetult ja tema vapustatud elukaaslane pal-kab asja uurima Turu linna nimeka eradektiivi Jussi Varesse. Samal ajal leitakse pooduna üks edukas

tegevdirektor, truu abikaasa ja korralik pereisa ning Vares saab teisegi tööpakkumise. Peale selle vaevab Vares pead ka kirjanikust semu Luu-salmi, kes viinaravil olles ajab kahtlast kunstiäri. Uurimine viib Varesse pornoäri varjuliste radadele ja mitme pealtnäha süütu loo tagant paljastab räpane mäng ja üllatavad seosed.

PÖRKÖLT

Heli Illipe

Sootak

Illustratsioonid Marja-Liisa

Plats

76 lk, Tiritamm

Kümneaastase Atsi peres tehakse hakkliha alati ise. Ülejäänud liharapped viskab Ats hulkuvatele kassidele. Paraku on tegu täiskuuööga ja täiskuuöl patseerivad linnas ringi uskumatud elukad: libahundid ja pörköltid, õõvastavad ja verejanulised peletised, keda ammuilma väljasurnuks peetakse. Kui Atsi maja elanike lemmikloomad elutult kibuvitsapõõsast leitakse ja väike naabri-poiss ära kaob, muutub asi tõsiseks. Õnneks teab eelajalooliste loomade professor Evald Kärs nii mõndagi pörköltitest. Koos Atsi ja Atsi isaga minnakse eluohtlikule, ent hädavaljalikule pörköltijahile.

KORVPALL

TTÜ korvpallimeeskond alistas eile Eesti meistriliigas võõrsil KK Pärnu 67 : 55. Päev varem olid pärnakad katkestanud Rapla viiemängulise võiduseeria numbritega 54 : 73. **EPL**

BENITEZ ALUSTAS CHELSEAS VIIGIGA

Londoni Chelsea jalgpallimeeskond pidas oma esimese mängu treener Rafael Benitezi juhendamisel ja tegi kodusel Stamford Bridge'il tiitlikaitsja Manchester Cityga 0 : 0 viigi. Inglismaa kõrg-

liigat juhib Manchester United, kes võitis laupäeval koduplat-sil Queens Park Rangersit 3 : 1. Manchester City on liigatabelis teine ja Chelsea West Bromwichi järel neljas. **EPL**

TALEN LEOK PARIM

Eesti mootorrattaspordi föderatsiooni hooaja lõpetamisel nimetati selle aasta parimaks motosportlaseks enduuro MM-il pronksi saanud ja Euroopa meistriks tulnud Aigar Leok. **EPL**

RONALDO PARIISI?

Pariisi Saint-Germaini pururikkad omanikud plaanivad hankida Madridi Realis pallivat, kuid sealt lahkuda soovivat Cristiano Ronaldot. Väidetavalt ollakse ründaja eest nõus maksma rekordilised 123 miljonit eurot. **Delfi**

Aljandid särasid Chartres'is: kahe peale kolm medalit!

Ujumine

Triin Aljand võitis Prantsusmaal lühiraja EM-ilt hõbemedali, vend Martti hõbeda ja pronksi.

Aet Süvari

aet@ep.lee

Juba möödunud aasta lõpus oli põhjust Aljanditele valjult aplodeerida: Triin naasis tollal detsembrikuiselt lühiraja EM-ilt pronksi ja hõbedaga, Marttil oli kaelas pronks. Täna jõuavad öde-venda taas kord kolme medaliga Tallinnasse, seekord on aga vastupidi – Martti kahe autasuga ja Triin ühega.

Lühiraja Euroopa meistri-võistlused Chartres'is Prantsusmaal lõppesid eile õhtul eestlastele erakordselt hästi. Reedeõhtusele 100 meetri rinnulijumise hõbedale võitis Martti eile lisaks veel ka 100 m kompleksi pronksi ja Triin 50 m vabaujumise hõbedat.

Martti ja Triinu isa, koon-dise peatreener Riho Aljand võis rahulolevalt tõdeda: „Oleme ühe pika tee otsa jõudnud. Nad on mõlemad sportlikus mõttes kõige magusamas eas ja näitavad nüüd seda, mida suudavad.”

„Väga-väga lahe, super!” ohkas Martti Aljand väsinult, aga õnnelikult telefonitorusse. Tal õnnestus lisaks medalivõi-

nud tehniliselt paremaks, tugevamaks ja kiiremaks.” Kaua USA-s treeninud ujuja sõnul oli võib-olla suvises ettevalmistuses oma roll ka olümpiamängudel kõrvalajamises. „Kuna ma OM-ile ei pääsenud, siis ei tahtnud endal suvel tagumiku diivanil valusaks istuda ja tegin kõvasti trenni.”

Kuigi Martti kaalus enne laupäevaseid ujumisi, kas õhtusesse ossa pääsemise puhul tasub ujuda nii 50 rinnuli- kui ka 100 m kompleksdistant-si poolfinaale, mille vahele jäi ainult kümmekond minutit, hüppas ta siiski mõlemas poolfinaalis basseini. „Läksin ikka mõlemat panema. Kahju, et 50-s rinnuli finaalist välja jäin, oleksin tahtnud mõlemas finaalis ujuda!”

Suur rõõm

Triin Aljand pääses finaali oma mõlemal tippalal: sprindi liblik- ja kroolidistantsil. Paraku andis reedene liblika finaali kuuenda koha, kuigi ootused olid kevadise pika raja EM-i ja möödunud aasta lühiraja hõbemedalite järel kindlasti suuremad. „Eks liblikas oli tõesti väike pettumus,” tunnistas ka Triin ise. „Kuid mägedelaagrist tulles ongi nii, et üks päev läheb paremini, teine päev kehvemini. Kroolis õnnestus kõik: olen väga-väga õnnelik! Suur rõõm on ka see, et vend sai kaks medalit!” rääkis Triin.

„Kuna Triin ajastab vormi lühiraja MM-iks, tulid nad alles kaks päeva enne EM-i mägedelaagrist. See ei ole päris normaalne,” arvas Riho Aljand.

„Liblikujumine näitas seda, et Triin ei saanud ennast hästi käima ja mul oli mure, et äkki seda ei juhtugi enne võistluste lõppu. Jumal tänatud, et ta ikka lõpuks sai kroolis hoo sisse, see oli väga vajalik, et saada enne MM-i julgust ja kindlust.”

Nüüd tuleb Aljanditel oma vormi veel kolm nädalat hoida. 12. detsembril algab Istanbulis aasta viimane tiitlivõistlus, lühiraja MM. Triin Aljandil on seega veel mõni nädal, et päris tipp saavutada. „Pärast MM-i saab hinnata, kui õige see mägedelaagri otsus oli, selleks ajaks peaks tippvorm käes olema. Hea, et medali lühirajalt kätte sain – füüsiliselt pole sel MM-iks valmistumisel ju vahet, kuid vaimsalt oleks ilma medalita olnud raskem end motiveerida,” arvas ta. Järgmised paar

Ujumisperekond Aljanditel on põhjust rõõmustada: kahepeale töid Triin ja Martti Chartres'ist kolm medalit.

Foto: Tõnu Meijel

ALJANDITE MEDALID

Triin Aljand

Pika raja EM

●● Hõbemedal 2012 50 m liblikujumises

Lühiraja EM

●● Hõbemedal 2011 50 m liblikujumises

●● Hõbemedal 2012 50 m vabaltujumises

●● Pronksmedal 2010 50 m liblikujumises

●● Pronksmedal 2011 50 m vabaltujumises

Martti Aljand

Lühiraja EM

●● Hõbemedal 2012 100 m rinnulijumises

●● Pronksmedal 2011 100 m kompleksujumises

●● Pronksmedal 2012 100 m kompleksujumises

nädalat veedab ta ilmselt Sloveenias vormi timmides.

Martti peab praegust seisust üksnes hoidma. „Midagi uuesti tegema ei hakka nende kolme nädala jooksul,” kinni-

tas Martti. „Andsin endast siin Chartres'is kindlasti maksimumi, nüüd tuleb lihtsalt targasti toimetada, et vorm püsiks.” Muide – USA-periood tema elust on läbi saanud. „Asjad on

EESTLASTE TULEMUSED LÜHIRAJA EM-IL

MEHED

50 m rinnuli: 10. Martti Aljand 26,86 (ER), **18.** Filipp Provorkov 27,48, **47.** Vadim Romanov 28,42 (IR), eelujumises **12.** Martin Liivamägi 27,14 (IR), loobus poolfinaalist; **100 m selili: 19.** Andres Olvik 53,12, **26.** Ralf Tribuntsov 53,60 (IR); **100 m kompleks: 3.** Aljand 52,92 (ER), **6.** Liivamägi 53,57; **200 m liblikat: 26.** Pavel Narõškin 2.01,04; **50 m liblikat: 38.** Marko Tiidla 24,60; **200 m rinnuli: 31.** Romanov 2.16,07

(IR); **200 m vabalt: 49.** Pjotr Degtjarjov 1.51,04.

NAISED

50 m selili: 40. Valeria Mihhailova 29,81 (IR); **400 m vabalt: 23.** Maria Romanjuk 4.27,38; **100 m rinnuli: 31.** Maria Harutjunjan 1.12,77; **100 m liblikat: 14.** Annika Saarnak 59,76; **50 m vabalt: 2.** Triin Aljand 24,24, **35.** Tess Grossmann 26,22 (IR); **400 m kompleksi: 26.** Romanjuk 4.59,13.

ER – Eesti rekord, IR – isiklik rekord

Nad on sportlikus mõttes kõige magusamas eas ja näitavad, mida suudavad.

tudele parandada 100 meetri kompleksdistant-sil kaks korda Eesti rekordit, viies selle 53 sekundi piirist napilt allapoole 52,92 peale, samuti tegi ta uue rekordi meeste 50 m rinnulidistant-sil ja lisaks osales kaks korda uue Eesti tippmargi püstitamises ka 4 x 50 m meeste kompleksi teateujumises ja 4 x 50 segateate kompleksdistant-sil.

Kust on selline võimsus tulnud just tänavusel aastal? „Hea küsimus,” kostis Martti vastuseks. „Teadsin, et mul on päris hea minek praegu, aga konna edu üllatas isegi rohkem kui kompleksi medal. Kompleksis ma tean, kes mu vastased on ja mida nad on suutelised tegema, rinnulijumises oli seis segasem. Aga ma arvan, et siin on mitu asja mängus: olen saa-

MK-ETAPPIDELT

Murdmaasuusatamise MK-etapp, Gälliväre

MEHED:

15 km vabalt: 1. Martin Johnsrud Sundby (NORRA) 30.37,0, **2.** Aleksei Poltoranin (KASAHSTAN) +8,9, **3.** Marcus Hellner +11,1, ..., **34.** Aivar Rehemaa +1.22,2, **68.** Karel Tammjärv +2.32,1; **4 x 7,5 km teatesõit: 1.** Norra I (Eldar Rønning, Sundby, Sjur Røthe, Petter Northug) 1:01.59,3, **2.** Rootsi I (Emil Jönsson, Johan Olsson, Daniel Richardsson, Hellner) +6,4, **3.** Venemaa I (Jevgeni Belov, Maksim Võlegžanin, Aleksandr Legkov, Ilja Tšernoussov) +7,2, ..., **21.** Eesti (Raido Ränkel, Tammjärv, Rehemaa, Eeri Vahtera) +4.07,5.

NAISED:

10 km vabalt: 1. Marit Bjørgen 22.31,8, **2.** Therese Johaug (mõl. Norra) +12,6, **3.** Kikkan Randall (USA) +25,9; **4 x 5 km teatesõit: 1.** Norra I (Vibeke Skofterud, Johaug, Martine Ek Hagen, Bjørgen) 45.32,2, **2.** Rootsi I (Ida Ingemarsdotter, Sofia Bleckur, Lisa Larsen, Charlotte Kalla) +19,4, **3.** USA (Holly Brooks, Randall, Elizabeth Stephen, Jessica Diggins) +28,2.

Suusahüpete MK-etapp, Lillehammer

VÕISTKONDLIK:

Väike mägi: 1. Norra (Maren Lundby, Tom Hilde, Anette Sagen, Anders Bardal) 983,1 punkti, **2.** Jaapan (Yuki Ito, Yuta Watase, Sara Takanashi, Taku Takeuchi) 966,0, **3.** Itaalia (Elena Runggaldier, Andrea Morassi, Evelyn Insam, Sebastian Colloredo) **899.**

MEHED:

Väike mägi: 1. Severin Freund (SAKSAMAA) 268,5, **2.** Thomas Morgenstern (AUSTRIA) 267,2, **3.** Bardal 267,0, ..., **44.** Kaarel Nurmsalu 105,1; **Suur mägi: 1.** Gregor Schlierenzauer (AUSTRIA) 275,5, **2.** Anders Fannemel (NORRA) 275,4, **3.** Morgenstern 269,4.

NAISED:

Väike mägi: 1. Takanashi 265,2, **2.** Sarah Hendrickson (USA) 261,4, **3.** Sagen 258,9.

Kahevõistluse MK-etapp, Lillehammer

Väike mägi + 10 km: 1. Magnus Moan (NORRA) 24.46,2, **2.** Jason Lamy Chappuis (PRANTSUSMAA) +1,0, **3.** Bernhard Gruber (AUSTRIA) +3,3, ..., **44.** Kail Piho +2.41,2, **47.** Han-Hendrik Piho +3.11,7; **Suur mägi + 10 km: 1.** Moan 26.54,4, **2.** Haavard Klemetsen (NORRA) +5,0, **3.** Eric Frenzel +15,2, ..., **16.** Kail Piho +1.13,1

Delfi Sport:
Kas BC Kalev/
Cramol õnnestub
Leedus kriisist üle
saada?

Uus peatreener Alar Varrak: pikalt üldsus meile enam ei andesta

Intervjuu

Ivar Jurtšenko
sport@ep.ee

Eile sõitis Kalev/Cramo meeskond Leetu, kus Balti liiga raames kohtutakse Pieno žvaigždėse ja LSU/Baltaiga.

Laupäeval otsustas kevadel Eesti korvpallimeistriks kroonitud meeskonna juhtkond, et lõpetatakse koostöö senise peatreeneri Aivar Kuusmaaga ja vähemalt esialgu anti juhtohjad üle senisele abitreenerile Alar Varrakule.

●● **Alar Varrak, oled meeskonnaga esimese treeningu teinud. Ees seisab Balti liiga Leedu turnee, mängud on kavas juba täna**

le oli, et midagi tuleb muuta, sest nii ei saa edasi minna. Meie arusaam on, et mäng tuleb kiiremaks ajada. Seda oleme kaks päeva ka trennides nõudnud ja harjutanud. Teine märksõna on, et pall korvi alla jõuaks. Selleks on spetsiaalsed harjutused ja liikumised välja mõeldud.

●● **Tegelikult ei ole sinu jaoks esimene kord peatreeneri amet üle võtta. Ka 2010. aasta jaanuarist olid hooaja lõpuni peatreener, kui võtsid üle Nenad Vučinići töö. Oled sa taas selleks kohustuseks valmis?**

Ikka olen, kuigi Kalevi peatreeneriks olemine pole just meelakkumine. Midagi andeks ei anta. Tegelikult on kõik nii värske, alles laupäeval ju öeldi, missugune hetkeolukord on ja et eelkõige on vaja kiiresti reageerida. Eks rohkem vaatame järgi pärast Leedust tagasitulekut, mis edasi saab.

Omanike poolt oli praegune ehk kõige turvalisem valik, oleme Martiniga meeskonna juures olnud. Teame, mis seisus keegi on. Päevapealt uus mees tuua ja otsast peale hakata oleks väga riskantne otsus olnud.

●● **Kas Leedu mängude tulemustel on ka roll? Või pigem pead näitama muutusi, mille kaudu peaks välja tulema positiivsed nihked?**

Muidugi on võit tähtis, kuid peamine on tõepoolest eeskätt mängupilti parandada. Meile öeldi, et peame midagi muutama ja kiiresti, sest pikalt üldsus meile enam ei andesta. ●

Meie arusaam on, et mäng tuleb kiiremaks ajada ja pall peab korvi alla jõudma.

ja homme. Mida on veel võimalik muuta, et meeste meelsus ja tahtmine taas üles tõmmata?

Oleme poistega tegelikult kaks trenni koos teinud. Ega taktikaliselt kahe päevaga suurt midagi teistmoodi tee. Kuid istusime Martin Mürsepega pikalt ja mõne muudatuse oleme siiski juba teinud.

●● **Mis laadi need muudatused on? Kas treeninguprotsessis või mängu ette valmistades?**

Juhtkonna põhisõnum meile

Aivar Kuusmaal eile Kalev/Cramo Leedu poole startinud bussi enam asja polnud.

Foto: Ahto Sooraru

KRIIS KALEV/CRAMOS

Kaalutakse ka välistreeneri palkamist

Pärast laupäevast Kalev/Cramo juhatusel koosolekut anti teada, et poolte kokkuleppel lõpetatakse töösuhe senise peatreeneri Aivar Kuusmaaga. Praegu jätkab meeskonna peatreenerina senine abitreener Alar Varrak, tööd jätkab ka senine abitreener Martin Mürsepp. Klubi juhid kaaluvad aga ka võimalusi värvata uus juhendaja välismaalt.

Klubi presidendi Ivar Valdmaa sõnul olid mängijate ja peatreeneri suhted muutunud selliseks, et juhendaja vahetus oli saanud möödapääsmatuks.

Kuusmaale sai pärast kesist hooaja algust Kalevi peatreenerina lõplikult saatustlikuks neljapä-

vane 26-punktiline kaotus Rakvere Tarvasale. Juba enne oli klubi juhtkond esitanud talle ultimatum, et tal on meeskonna mängu parandamiseks kuu aega.

45-aastane Kuusmaa asus Kalev/Cramot juhendama 2010. aastal. Nii 2011. kui ka 2012. aastal võitis meeskond Eesti meistritiitli.

KALEV/CRAMO SEISUD

EESTI MEISTRILIIGAS:

3. koht: kuus võitu ja neli kaotust

Balti liigas

3. koht alagrupis: kolm võitu ja üks kaotus

VTB ÜHISLIIGA

10. koht: üks võit ja viis kaotust

Eesti paar tantsis end neljandaks

MK-etapp. Tallinn International Open Cupil jagati võistlustantsu maailma edetabelipunkte Ladina-Ameerika tantsudes. 37 tantsupaari konkurents tantsis Eesti tantsupaar Vjatšeslav Mõlkin ja Darja Tšentsova (pildil) end kõigepealt finaali ja siis neljandale kohale.

„Kodune suurturniir on hooaja üks tähtsamaid võistlusi ja valmistusime selleks põhjalikult. Kui lõpuni aus olla, siis lootsime isegi paremat tulemust kui neljas koht, kuid oleme siiski õnnelikud, et finaali jõudsimme,” ütles edukas tantsupaar pärast auhinnatseremooniat.

MK-etapi võidu sai Tallinnast Venemaa tantsupaar Kirill Kartavtsev ja Jevgenija Golikova. EPL

Foto: Rauno Volmar

Vettel noppis kolmanda maailmameistritiitli

Vormel 1

Kuigi hooaja viimane ja otsustava tähtsusega GP Brasiilias ei õnnestunud tiitlikaitsjal Sebastian Vettelil keerulistes ilmutades kõige paremini, piisas kuuendast kohast selleks, et edestada teiseks tulnud Fernando Alonsot kolme punktiga. Nii sai Red Bulliga kihutavast sakslasest Vettelist, keda Briti press juba mini-Schumiks ristima kiirustab, kolmandat korda järjest maailmameister. Tema lõplikuks punktisaagiks sai 281 hispaanlase Alonso 278 vastu.

Vettel oli laupäevases kvalifikatsioonis välja sõitnud neljanda aja, tema tiitlivõitu ainsana ohustada võinud Alonso pidi alustama seitsmendalt stardipositsioonilt. Siiski oli eilse sõidu alguses õnne rohkem Alonsol: Vetteli auto tegi vihmamärjal rajal spinni ja nii langes tiitlikaitsja rivi lõppu.

Vahelduvas vihmas õnnestus Vettelil end aga pidevalt ettepoole pressida, kuni lõpuks leppis ta kuuenda kohaga. Sellest aga piisas teise koha saanud Alonso edastamiseks. GP-võidu viis koju Jenson Button, kolmanda kohaga leppis kodurajal Felipe Massa.

„Ma isegi ei tea, mida öelda,” nentis õnnest särav Vettel pärast võistlust. „See oli üks hullumeelne sõit! Palju tänu ja tervisi kõigile kodumaal, kõigile pöidlahoidjatele.”

Alonso: kaotasime varem

Vettel tormas koos meeskonnaga võitu tähistama, poodiumil oli seetõttu tavapärasest vaiksem. Teisele poodiumiastmemele tõusnud Fernando Alonso nägi küll pettunud välja, kuid sõnades ta seda välja ei näidanud. „Olen väga uhke oma meeskonna üle ja lõppenud hooajaga igati rahul. Kaotasime küll meistritiitli, kuid see ei

juhtunud mitte siin Brasiilias, vaid mõnel varasemal etapil. Kui annad endast midagi tehes sada protsenti, siis pead tundma rõõmu ja uhkust. Me proovime uuel aastal jälle,” lubas ta. ● **Aet Süvari**

TULEMUSED

BRASILIA GP:

1. Jenson Button (MCLAREN), **2.** Fernando Alonso, **3.** Felipe Massa (mõl. Ferrari), **4.** Mark Webber (RED BULL), **5.** Nico Hülkenberg (FORCE INDIA), **6.** Sebastian Vettel (RED BULL), **7.** Michael Schumacher (MERCEDES), **8.** Jean-Eric Vergne (TORO ROSSO).

LÕPPSEIS:

1. Vettel 281 punkti, **2.** Alonso 278, **3.** Kimi Räikkönen (LOTUS) 190, **4.** Lewis Hamilton (MCLAREN) 190, **5.** Button 188, **6.** Webber 179, **7.** Massa 122, **8.** Roman Grosjean (LOTUS) 96.

videoviku saaga
koidukuma
osa 2

MS12

Saal 1	11:25 (v.a. P)
	17:00 (v.a. P) 19:30 (v.a. P, N)
Saal 8	12:45 15:15 17:50 20:30

BRADLEY COOPER
JENNIFER LAWRENCE
ROBERT DE NIRO
JACKI WEAVER
CHRIS TUCKER

ÖNNETERAAPIA
SILVER LININGS PLAYBOOK

K12

Saal 1	20:45 (ainult P)
Saal 2	14:20 (v.a. P)
Saal 5	11:35 18:40 (v.a. N)
	21:15 (ainult N)

Gerard BUTLER
SUHETE
MÄNGUVÄLJAK
KINODES 7. DETSEMBRIST

KEVIN JAMES
RASKEKAAL
Keegi ei võitle oma õpilaste eest nii nagu hr. Voss

MS12

Saal 2	11:55 (v.a. L)
Saal 5	16:15 21:20 (v.a. N)
Saal 6	21:30 (ainult N)
Saal 7	11:50 (ainult L)

"SÕRMUSTE ISANDA"
TRILOOGIA LAVASTAJALT
KÄÄBIK
OOTAMATU TEKKOND
KINODES 14. DETSEMBRIST

16. PIMEDATE ÖÖDE FILMIFESTIVAL

Saal 1	alates 17:00; kuni 28.11.
Saal 3	alates 17:00; kuni 28.11.
Saal 6	alates 17:00; kuni 28.11.
Saal 7	alates 17:00; kuni 28.11.

BOLSHOI BALLETT: VAARAO TÜTAR L

Saal 1	17:00 (ainult P)
--------	------------------

PILVEATLAS EELLINASTUS! MS12

Saal 1	19:30 (ainult N)
--------	------------------

007 SKYFALL MS12

Saal 1	14:00 22:00 (v.a. P, N)
Saal 2	20:40 (ainult N)
Saal 10	12:00 15:05 18:10 (v.a. K) 21:10

A.Le Coq Sviit 18:15 (v.a. L, E) 21:25

FRANKENWEENIE PERE

Saal 3 3D	13:50 (R-P, N)
	15:00 (E-K) 18:00 (R-P, N)

VIIS LEGENDI 3D EELLINASTUSED! PERE

Saal 1	vene keeles! 11:40 (ainult P)
Saal 2	eesti keeles! 11:55 (ainult L) 14:20 (ainult P) 18:20 (ainult N)
Saal 3	11:20 (ainult L)
	vene keeles! 20:00 (ainult N)

HOTELL TRANSILVAANIA PERE

Saal 3 2D	vene k.! 11:45 (R, P, N) 12:30 (E-K)
Saal 3 2D	eesti k! 15:50 (R-P, N)
Saal 7 2D	eesti k! 12:20 (v.a. L)

30 ARMASTUSE HETKE K14

Saal 3	20:00 (v.a. N)
Saal 5	14:10
Saal 7	20:25 (ainult N)

TSUNAMI 3D K12

Saal 3	22:15 (ainult N)
Saal 6	14:50

SEENELKÄIK eesti keeles, venek subti! L

Saal 4	15:55 20:20
Saal 6	17:00 (ainult N)

www.forumcinemas.ee
mobile.forumcinemas.ee
INFO TELEFONILT 1182

EESTLANNA PARIISIS MS12

Saal 4	13:55
	eesti ja prantsuse k., eesti- ja venek subti!

DEEMONID K14

Saal 4	11:30 17:55 22:20
Saal 6	19:05 (ainult N)

1+1 MS12

Saal 5	18:40 (ainult N)
--------	------------------

ZAMBESIA PERE

Saal 6 2D	eesti k.! 12:40
-----------	-----------------

PAHAENDELINE K14

Saal 7	14:30 22:25 (ainult N)
--------	------------------------

MA NÄGIN SAATANAT K14

Saal 9	16:40
--------	-------

ARGO K12

Saal 9	11:40 19:30
--------	-------------

SEITSE PSÜHHOPAATI K14

Saal 9	14:15 22:05
--------	-------------

*A.Le Coq Sviidi seansid tööpäeviti alates 17:00, nädalavahetustel ja pühadel 13:00

Piletihinnad: E-N ja reede kuni kl 18:00 tavapilet 4,50€/lastepilet 2,50€. 3D-pilet 5,00€/lastepilet 3,50€. E-N alates kl 18:01 tavapilet 5,00€/lastepilet 2,70€. 3D-pilet 7,00€/lastepilet 3,70€. Reede (alates 18:01), L-P ja riiklikel pühadel tavapilet 6,50€/lastepilet 2,90€. 3D-pilet 8,00€/lastepilet 3,90€. A.Le Coq Sviit E-N pilet 17€. R-P pilet 21€.

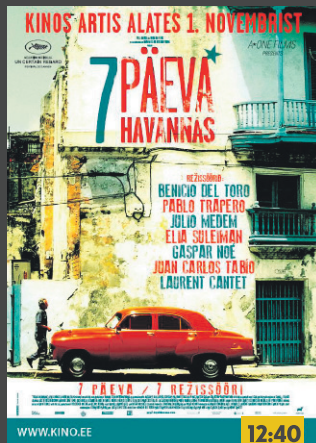
TÄNA KINOS ARTIS:

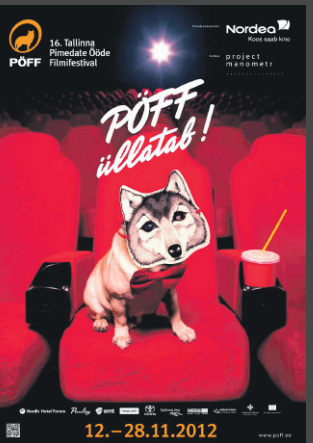

ARTIS
KUNST ON KINOS

EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

	12:40	12:50	17:00	17:00	19:30	20:00	22:00	22:00
Albert Nobbs		10:30	PÖFF: Öö hakul					
Eestlanna Pariisis		10:50	PÖFF: Korczak					
7 päeva Havannas		12:40	PÖFF: Pärast Luciat					
Ja kui me elaksime kõik koos?		12:50	PÖFF: Postkaardid loomaaiast					
Deemonid		14:50	PÖFF: Udus					
Zambesia - 2D versioon, eesti keeles		15:15	PÖFF: Afg'on					

www.kinosoprus.ee | Vana-Posti 8, Tallinn | Tel. 644 1919

TÄNA KINOS SÕPRUS:

KINO
»SÕPRUS«

EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

	17:00	19:00	21:30
PÖFF: Tagasihoidlik vastuvõtt			17:00
PÖFF: Kolm tuba / köök / vannituba			19:00
PÖFF: Otsus			21:30

Vaata kino Sõprus nädalakava www.kinosoprus.ee

Aino Havukainen ja Sami Toivonen

Teedu ja Peedu

LASTEAIAS

Lõbusad hetked täiesti tavalises lasteaias!

Külalistöht härra Ahvipärdik

Teedu ja Peedu on võitnud lüteriiga loogastuspäeva spaas. Vesinupu spaa asemel lähevad n eksi kombel naabermajas asuvasse Mesinupu lasteada. Poidid võtavad liivakastis mudavann ja teevad ronimisredelite peal tervisesporti. Lasteaapäev koos hommikupudru, poririete, lõunauinaku ja askeldustega on tegelikult lõpmata tore!

Tellimiseks helista 680 4444 või saada e-kiri kliidentugi@lehed.ee

Vanalinna Hariduskollegiumi ja
Miikaeli Ühenduse

HEATEGEVUSLIK JÕULULAAT

laupäeval, 1. detsembril kell
11.00-15.00

VHK gümnaasiumi majas (Vene 22)

kingituste, käsitöö, kaartide, raamatute,
hoidiste, teede, küpsetiste jm. müük
maailma parimate jõulukinkide oksjon
kohvikud toas ja õues
aegumatute jõululaulude tuba
puutöö- ja käsitöötoad
martsipanituba
piparkoogituba
teistmoodi nägemise tuba
keemia- ja füüsikakatsed lastele
õnnevalamine
loterii
teater
üllatused

Laada tulu läheb VHK erivajadusega laste õppe toetuseks.

Annetusi on võimalik kanda ka
MTÜ Miikaeli Ühenduse arveldusarvele
10220032807012 (märksõna: laad).
info: www.vhk.ee

Kirjanike Maja

Kirjanike Maja musta
laega saalis, Harju 1, Tallinn

28. november kell 18.00

**ULME NÄITAB
UUT JA VANA**

Ulme kuldaeg -
40 aastat tagasi ja täna.

**ON ULME ENDEISELT TEENÄITAJA
VÕI KÕIGEST MEELELAHUTUS?**

VESTLEVAD HENN-KAAREL HELLAT,
SIIM VESKIMEES, TRIINU MERES JA
KRISTIAN SANDER.

MUUSIKAT TEEB ALLAN VAINOLA.

Info telefonidel 6 276 410 ja 6 276 412
Pilet 2 eurot, (üli)õpilaste ja
pensionäridele 1 euro.

A large red speech bubble with a thick black outline, pointing downwards towards the text below. It contains the main headline and the first part of the sub-headline.

Nüüd kuulutuste tellimine veelgi lihtsam!

Telli kuulutus Eesti Päevalehte, Eesti Ekspressi ja Maalehte ühest kohast!

Vali rubriik, kirjuta tekst ja tasu internetipangas.

kuulutus.lehed.ee

Reakulutusi saab edastada ka e-postiga anni.koppel@lehed.ee ja kõikides Eesti Posti kontorites üle Eesti. Lisainfo telefonil 680 4506.

**TALLINNA
LINNATEATER**

Ma armastasin sakslast
10., 11. detsembril 19.00

Eesti filmi laulud
7., 8., 27., 28., 29.
detsembril 19.00

Festival Talveöö unenägu
17. – 21. detsembril

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

TIPOLIIN
KINNISVARABÜROO

VELJO TARVIS
tel. 5647 1516,
tel. 657 3201
veljo@tipoliin.ee
www.tipoliin.ee

**OSTAME - MÜÜME
- ÜÜRIME
TEIE KINNISVARA**

- Kiire ja korrektnie vormistamine.
- 15 a. töökogemus.
- **Konsultatsioon tasuta!**

VEO- ja KOLIMISTEENUS

TELEVISIOON

ETV

06.55 Terevisioon

08.55 Draamasari Holby City haigla

09.55 Terevisioon*

11.55 Maahommik*

12.40 Iga pink räägib loo*

13.10 Komöödiasari ENSV

13.40 Komöödiasari Pehmed ja karvased*

14.05 Jamie Oliveri 30 minuti road

14.30 Ilus maa

14.35 Komöödiasari Minu pere

15.05 Kriminaalsari Hercule Poirot

16.00 Draamasari Holby City haigla

17.00 Aktuaalne kaamera

17.10 Draamasari Õnne 13

06.45 Joonissari Multimaania

07.10 Joonissari Kasskoer

07.35 Joonissari Pisipõnnide seiklused

08.00 Reporter*

09.00 Ettevaatust inglisa*, 190

10.00 Keelatud vili*, 9

11.00 Kodus ja vöörsil*, 5379

11.30 Tähed jääl*

12.45 Tähed jääl väljahäätetus*

13.00 Meie aasta Siberis*

13.30 Doktor Oz

14.30 Komissar Rex

15.30 Punased roosid, 389

16.30 Keelatud vili, 10

17.30 Ettevaatust inglisa, 191

18.30 Kodus ja vöörsil, 5380

19.00 Reporter

20.00 Ärapanija

20.30 Saladused

21.20 Meeleheitel koduperenaised

TV3

06.15 Multifilm Beyblade

06.37 Multifilm Pop Pixie

06.50 Multifilm Pop Pixie

07.05 Multifilm Käsna-Kalle Kantpüks

07.30 Multifilm Beyblade

08.00 Kaunis Lola, 60*

08.55 Kirgede torm, 1515*

09.55 Vaprad ja ilusad, 6355*

10.20 Faktuaalne kaamera*

10.50 Top Shop

11.05 Öhtusöök viiele*

11.35 Kõige naljakamad koduvi-deod*

12.05 Valgekrae 2, 8

13.00 Eesti otsib superstaari*

15.00 Vaprad ja ilusad, 6356

17.40 Draamasari Südameasi

18.30 Aktuaalne kaamera

19.00 Ringvaade

20.05 Osoon

20.35 Meie inimesed

21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm

21.30 Sport

21.40 Välisilm

22.10 Välisilm esitleb Vaesus? Andke meile raha

23.15 Komöödiasari Pehmed ja karvased*

23.35 Draamasari Südameasi

00.25 Ringvaade*

01.33 ERR-i uudised

ETV2, KANAL 11, TV6, KANAL 12

ETV2

07.10 Animasari Baleriin Angelina: Ange-lina kingitus õpetaja Mimile * 07.20 Enne-muistsed jutud, 3/3 * 07.50 Animasari Konn ja sõbrad: Konna sünnipäevamäng * 08.00 Animasari Aisoposeteater: Õgard saab õppe-tunni. Unine koer 08.10 Animasari Reporter-hiir Marvi Hämmer 08.35 Mõtete sunnil, 2/5 09.00 Ringvaade* 09.35 Lint: Meelelahutus, 1 * 10.05 Evaldimaa * 10.50 Allika poole mineja * 11.02 ERR-i uudised 16.40 Noor-tebänd 2012, 4/5 * 17.05 Päikesesüsteemi seitse imet, 5/5: Elu * 18.00 Animasari Muu-mioru lood: Punane täiskuu 18.20 Animasari Must ja valge koer 18.30 Lastetuba: Imelik piiksuv asi 18.45 Animasari Võlukarusell 18.55 Animasari Tatonka lood: Wahi seen 19.05 Minu lemmikloom 19.20 Aktuaalne kaamera 19.30 Aktuaalne kaamera 20.00 Vene draama Peeter Esimene. Testament, 1/4 20.55 Eesti lood: Seto saadik * 21.25 Harju 1-50: Teet Kallas 21.30 Jüri Üdi klubi: Mida Juku ei õpi, seda Juhan ei tea. 22.25 Kinoklas-sika Lift tapalavale 23.55 Kultussari Vang nr 6, 12/17: Ajupesu 00.48 ERR-i uudised

Kanal 11

06.35 Avameelselt eneseleidmisest—Jan Uus-põld* 07.25 Saint Tropez 08.30 Doktor Oz* 09.25 Doktor Oz 10.20 Ellen* 11.15 Superlap-sehoidja* 12.10 Top Shop 12.25 Miss Marple*, 5 14.20 Südametukse, 1 15.15 Südametukse, 2 16.10 Superlapsehoidja 17.05 Naistekliinik, 36 18.00 Doktor Oz 19.00 Pilvede all 20.00 Ellen 21.00 Mängufilm Vimm 23.00 Drag queen'ide võidulooks 00.00 Reporter 00.50 Naistekliinik*, 36 01.35 Pilvede all* 02.20 Saint Tropez* 03.15 Doktor Oz* 04.00 Dok-tor Oz* 04.40 Pagariptiigid 05.05 Reporter*

TV6

06.00 Hommikuraadio 09.00 Seitsmesed uudised. Nädalalõpp 09.30 Kodu keset linna 1, 72 10.00 Kutsuge Cobra 11 1, 25 11.00 Shaun ja zombid 12.50 Kalamehejutud 3, 11 13.15 Top Shop 13.30 Kodu keset linna 2, 1 14.00 Brigaad 3 2, 3 15.00 Kutsuge Cobra 11 1, 25 16.00 Kuidas ma kohtasin teie ema 3, 16 16.30 Top Gear 1, 1 17.30 Kutsuge Cobra 11 1, 26 18.30 Simpsonid 14, 20 19.00 Pere-pea 2, 15 19.30 Kuidas ma kohtasin teie ema

3, 17 20.00 Moodne perekond 3, 12 20.30 Simpsonid 14, 21 21.00 KINOÕHTU: Kikk-poksija 2: tagasitsee 23.00 Paljalt naljakas 1 23.30 NCIS kriminalistid 7, 1 00.20 Kõik, mida tahtsid teada, aga kartsid küsida pokkerist 01.00 X-Files 7, 62 01.55 Hommikuraadio 05.00 Kodu keset linna 2, 1 05.25 Seitsmesed uudised 05.50 Uudistemagasin

Kanal 12

07.20 Jean Claude Van Damme — kulisside taga* 08.10 Maailma kõige rumalamad...*, 8 09.00 Reporter+ 09.30 Reporter+ 10.00 Galileo* 10.30 Kõigikubjas* 11.00 Jututuba 13.50 Kloun* 14.45 Walker — Texase korra-valvur* 15.35 Maailma kõige rumalamad...*, 9 16.25 Merepatrull 17.15 Kloun 18.10 Walker —Texase korralvur 19.00 Tuvikesed* 19.30 Tuvikesed* 20.00 Galileo 20.30 Kuldvillak 21.00 Kaks ja pool meest* 21.30 Kriminaalne Venemaa 22.00 Kriminaalne Venemaa 22.30 Hiromant II 23.30 Jean Claude Van Damme— kulisside taga 00.25 Kaks ja pool meest 00.50 Tuvikesed 01.15 Tuvikesed 01.40 Night Chat 05.00 Postimees.ee

HOROSKOOP

JÄÄR Sinus on võitlusvaimu ning aina suurenev soov midagi muuta. Näed selgesti asju, mis sinu arva-tes vajaksid ümbertegemist.

SÖNN Kellegagi võib tekkida äge vaidlus mingil kindlal teemal või ka maailmavaatelistes küsimustes. Ürita mõista seda, mis on sulle veel tundmatu.

KAHSIKUD Paljud töö ja tervise-ga seotud asjaolud võivad kulminee-ruda või muutuda olulisemaks. Päev sobib süvenemiseks ja analüüsiks.

VÄHK Üks osa sinust ihkab muu-tuste tuuli, teine kaevub vana-desse harjumustesse ja tuntud olukordadesse.

LÕVI Tööpinge kipub olema liiga suur (tajud seda suuremana, kui see tegelikult on). Vaja on ehk midagi parandada, muuta.

NEITSI Kui kiirustad, tee seda aeg-laselt! Sa võid hooletusest paraja käki kokku keerata. Samuti kipud suupruukimisega liiale minema.

KAALUD Hoidu kadeduse ja armukadeduse ilmingutest. Isegi kui sulle midagi ei meeldi, jäta see enda teada! Inimesed on erinevad ja kõigil on oma lugu.

SKORPION Kui sul on närvihaige naaber või tujukas sugulane, või-vad nad endast taas märku anda. Päev ei sobi oluliste kokkulepete sõlmimiseks ega ka reisi alusta-miseks.

AMBUR Õige aeg kunstiesemete ja müstilise auraga asjade ostmi-seks. Ebasobiv lepingute sõlmimi-seks. Päev soosib ka omapäraseid tutvusi müstika või usu pinnal ning oma sisemaailmaga tegelemist.

KALJUKITS Marsi ja Pluuto täpne ühendus Kaljukitses tekitab kirgliku meeleolu. Armukadedus või vaidlushimu võib olla problee-miks.

VEEVALAJA Oma töödes ja tegemistes oled hetkel loov, kuid mitte eriti distsiplineeritud. Sulle meeldib reegleid rikkuda. Oled hea kunstnik.

KALAD Valitsev kosmiline seis paneb sind ihaldama kõike seda, mida loob su elav kujutlusvõime. Ajad unistused ja reaalsuse sega-mini.

ILM

Esmaspäev -1...+4
Kagu- ja idatuul 2–10 (12) m/s

Teisipäev -2...+3
Kagu- ja idatuul 4–9 (13–15) m/s

Kolmapäev 0...-5
Idatuul 7–12 (13–18) m/s

Neljapäev -2...-7
Ida- ja kirdetuul 7–12 (13–18) m/s

PLANK	... JA VASEMBA PAREMIK VALITUIM OSA	KUKERPALL	KÜLMIKU-MARK	LAMAMA	RIIK AASIAS	KONTSENT-REENTID SIIGU-LAHES RAHAUHIK (ühend.)	ISKULINE ASESONA	KIRJANIK (1924-2010)
EINSTEIN	LAI PAEL	VEIDI	NUIT	LIHAROOG	RAHAUHIK	PIISKOP	ROMAANI	"SUGISBALL" AUTOR
RASKE TOIDU-MURGISTUS								
MEETER								
ROOBASTE ALLUSTALA								
ÜRGAEG								
PÖLLUN-DUS-								
... LUCIA (sacrenik)								
LEINALAUL								
RIIKLIK AKTSIASELS								
POLITIK								
TUHMILT HELENDÄV PAISTE								
EESTIMAA LOOMIA-KAISE LIIT								
LONDIGA KÄBLALINE								
NAISENIMI								
OMAKASU-PUUDMATU								
ALKOHOLI SISALDÄV VEDEL RAVIM								
NORTH								
...VAATUSTI								
LUCIFER								

ERKKI KÖLU PÄEVAANEKDODIID

•• Kirurgist väimees opereerib oma äia.

„Püüa, pojake, püüa!” käib äi talle enne operatsiooni peale. „Sa ju tead – kui ma suren, sõidab ämm kohe oma tütre juurde.”

•• Ema saadab Punamütsikest pirukatega vanaema juurde ja räägib talle:

„Kuula nüüd, tütar! Kui sa vanaema juurde jõuad, hakkab ta sulle kindlasti kurtma, kui raske ta elu on... Talv on tulemas ja kütte-puude hinnad on laes! Elektri hind tõuseb alates uuest aastast! Katus laseb vett läbi, aga parandamiseks puudub raha! Ja üldse, rahadega

on kehvad lood! Aga sina ära teda kuula! Jää raudselt enda juurde: kapsapirukas – 0.80 €, lihapiirukas – 1.60 €!”

•• Noormees neiu-le:

„Vabandage, te olete nii ilus!”

„Ärge vabandage, see ei ole teie süü,” vastab neiu.

•• Öhtu kodus. Isa loeb ajalehte, ema vaatab telerit, tütar Mari istub ema kõrval.

„Miskipärast sügeleb mul vasak peopesa...” ütleb ema.

„See tähendab, et saad raha!” hüüab väike Mari varmalt.

„Ei anna!” teatab isa ajalehe tagant.

Taristu

OTT VALLIK

AAPPII! MAAILMA LOPP ON LÄHEDEL!

Dilbert

SCOTT ADAMS

PROJEKTIHALDUSE RAAMISTIK KÜJUNDAB PROJEKTI KÄIVITUS-JA TEOSTUSTSÜKLIT NING MÄÄRAB PROJEKTIHALDUSE VIIS PEAMIST PROTSESSI JUHTIMISE GRUPPI.

Oh, ei! Abstraktsuse ültkõrge tase muudab meid kaalutuks!

Selles isegi puudub loogika.

SUDOKU Pappocom

Lahendused ja vihjed: www.sudoku.com

		6		1				3
			7		9			
4				2				7
			1				5	9
	5						7	
3	9				2			
2				7				6
			3		8			
6				5		4		

Sudoku EPL-i veebiväljaandes

Mängi: www.epl.ee/sudoku

SUDOKU reeglid

•• Täida tühjad kohad numbritega 1 kuni 9. Numbrid 1 kuni 9 peavad esinema igas 9 veerus, igas 9 reas, igas 3 x 3 ruudus. Igas reas, igas veerus ja igas 3 x 3 ruudus võib iga number esineda vaid ühel korral.

Eelmise mängu lahendus:

1	4	2	8	5	7	9	3	6
9	8	3	2	1	6	5	4	7
6	5	7	9	3	4	1	2	8
8	3	5	4	6	1	7	9	2
4	7	9	5	2	8	6	1	3
2	1	6	3	7	9	8	5	4
5	9	8	7	4	3	2	6	1
7	6	4	1	9	2	3	8	5
3	2	1	6	8	5	4	7	9

Loodus

Kristel Vilbaste
loodusenaine@hotmail.ee

LÜHIDALT

Iga rohelise okka küljes on suur särav tilk, üks neist potsatab kõrvulukustavasse hommikuvai-kusesse ja kohe manatakse udust uus asemele. Jõulukuuse lapsed otsekui nutaks, kui tulen neid endaga tuppa kaasa kutsuma.

TSITAAT

Valged, suure läbimõõduga rõngad kuu ümber ehk päikese ümber, samati tulpad päikese lähe-dal, n. n. ebapäikesed, kuulutavad külma ette. *Stud. astr. Hjalmar Mäe, 1921*

SOOVITUS

Raskesti paranevate haavade jaoks keedeti vanas-ti kuusevaigust haavaplaastrit. Selleks pandi pak-su põhjaga potti 4 osa puhast vaiku, 1 osa sea-rasva või võid, 1 osa vaha või taruvaiku, mõni tilk rukkiorase mahla, pisut soola ja keedeti seda segu 10 minutit. Nii arstiti kõiki haavu, kus „viha” sees.

NÄDALA NELI ILMAMÄRKI

Kuldnokaparrv, talvekarvas jänes, roheline muru ja paks udu.

EESTI ALLIKAD

Põhjatu allikas

Saaremaal Kuressaare lähedal Võhma maantee viiendal kilomeetril asub suur ja kuulus ohvriallikas. Püha allikas vuliseb Pähkla küla taga madalal hei-namaal väikses metsatukas, see on sügavrohelise veega Põhjatu allikas. Nimetuse on allikas saanud oma sügavusest – kord olevat seitsme sülla (süld – laiali sirutatud käte sõrmeotste vahe) pikkuselt rit-vu üksteise otsa seotud ja allikasse aetud, kuid põhi jäänud kätte saamata. Ka kogu küla köied ei olevat kokkuseotuna põhja ulatunud. „Põhjatu” kõlab lää-nesaarlase suus „põhatu”, mis on juba üsna lähe-dal „pühatule”, seega arvatakse, et tema esialgne nimi on pärit sõnast „püha”. Allikad, mida varem on maapõuest avanenud rohkem, on olnud väga kuulsad, siia on tulnud ohverdama kõigist Saare-maa nurkadest. Tavalised ohvriannid olid mündid, kahjanud inimesed pesid silmi puhta allikaveega ja silmanähemine olevat sellest paremaks läinud.

Jah, jõulukuuse valmisvaa-tamise aeg on käes. Aga tundub, et tänavu ei taha keegi justkui tuppa tullagi. Vesimärg mets paneb iseendal-gi ninaotsa tilkuma ja kuuske-de pärast nutma. Aga lõpuks leian metsaveerest sellise kuu-sekese, kes on üsna suurema puu kaissu pugenud ja mõned oksad suisa lehvitavad rõõm-salt: „Võta mind! Võta mind!”

Praegu on hea aeg kuuse ümber keerutada, kaeda tema oksarüüd, kas mõni kül-g pole kiibakam või okkarüü liiga hõre. Varsti sajab maha sügav-pehme paks lumi ja kuuseka-sukas näeb õues välja hoopis teistsugune kui hiljem toanur-gas. On õige aeg jõulukuuse väljavalimiseks ja läbirääki-misteks, kas lõhnav-vaigune ikka tahab jõulumellu tulla. Minu väljavalitu tahab, sest on väsinud suurema seltsili-sega trügmisest, ja ma luban talle imetlevaid laste särasil-mi ja kaunist jõulumuusikat. Kadripäevajärgne kuusemet-sas käik on alati kui millegi ilusa algamise, vaikus kuu-latamise ja järelemõtlemise rituaal. See on üdini ulatuva uduga aeg, kuid ka aeg, mil esimest korda saab taas met-sas käia, ilma et kõrge rohi jalust rebiks. Esimene lumi on läinud, aga on ka rohurin-de maadligi surunud. Mets on täis osoonilõhna, kuid kõdu-haisu polegi enam tunda.

Haldjasinine udu

Udu ise on aga nii kaunis, eriti siis, kui metsale ja maa-le on just vajunud pimedus. Sel nädalal käisin Tõrvas Val-gamaa õpetajate õuesõppe-koolituse lõpuüritusel ja kõi-ge kaunim osa sellest oli kõik kooliümbruse pargis valgusra-jal. Valgus ise oli sügava uduga looritatud ja kui õpetaja Liia Ortus meid hetkeks Õhne jõe kõrgel kaldal pimedusse juh-tis, siis sai kasvava kuu val-

gusest tõeline lumm. Kaugel all, sügavas pimeduses, voolas sügistardumuses jõeke, kuu-valgusest helendav udu tema kohal oli haldjasinine, nii sala-pärane, et oli tunne, et kohe tantsivad sealt välja tuules leh-vivate kleitidega haldjapiigad. Aga ei tulnud kandlemägu ega tantsukeerdu – ikka sügav sumbunud vaikus. Nii vaik-ne, et isegi hetkeks rajalt kõr-vale jooksnud öökullina huil-gav poisipõngerjas lippas kii-resti tagasi ema juurde ja otsis lähedust.

Hakilondid õhtutaevas

Päev selle öö kõrval on nii üüri-ke, et linnud jõuavad kompos-tihunnikul vaevu hommikusöö-gi võtta, kui peavad juba õhtu-söögi järele ruttama. Siiski oli nädala mõnel päeval taevast isegi päikesenaeratust näha, nii rõõmsat, et kuldnokad tüürisid lõuna poolt taas taga-si ja tekitasid inimestes sügavat hämmeldust. Tedred ei suuda samuti kudrutamist jätta, kui-gi on juba peaaegu jõulukuu. Hakid ja varesed korraldavad ikka veel päevaseid toidutuu-re koristatud viljapõldudele, õhtul saabuvad nad linnades-se karniisidele ja puudele ööbi-ma nii suurtes ja kärarikastes parvedes, et päikeseloojangul on taevas vahel must.

Lumeootus

Metsad paistavad aga nüüd maapinnani tõesti läbi, püs-ti on veel mõned hallrõbal-dunud leheriismetega oha-kad ja mustanupsulised sooli-karohud, aga kõik, mis pain-duda sai, on maadligi litsu-tud. Puudel pole enam ain-satki lehte. Mõni üksik lõuna-poolse olekuga tamm hoiab oma tuule käes kõlisevaid leh-ti ja raudremmelga viljatuus-tid on puus, kõik ülejäänud on vihmast ja udust mustavalt vit-suline ja kõle. Üksik iminõges kivi juures püüab veel rohelis-

-1- Paksu uduga maastik. Vihtjärvi Otepää kõrgustikul -2- Põldu-del tärkav rohelus ja metskitsede lehed on see meeltemööda. -3- Met-sades hulguvad ringi tihasesalgad. Põhjatihase nokas on lepa isasurb. -4- Valgus männivaigust

te lehtedega lehvida ja niide-tud väljad rohetavad, aga üle-jäänud taimeriik ootab... ootab kaitsvat sooja valget lumekasu-kat. Ta loodab selle saabumist enne, kui tuleb kõlekülm, mis hoolega peidetud pungad ära näpistaks.

Hallikarva jänes

Ses märjas metsas ei taha ise-gi loomad liikuda, vaid talve-halliks tõmmanud halljänes silkab üle põllu. Teisal istub rebane põhuhunniku juures ja ootab. Kõht ei ole veel nii tühi, et peaks mööda põldu sil-

kama ja „hiirehüppeid” tegema. Loomi näeb praegu õues kõige rohkem liiklusemärgidel. Põne-vusega jälgin sel nädalal, mis loomi maanteeameti arvates meie maastikul kõige rohkem liigub. Sest uue liikluseaduse järgi hoiatab punakolmnurk „Metsloomad” sellele koha-le omase metsloomade ilmumise eest. Kõige enam tundub mär-kide loenduse järgi Eestis ole-vat hirvesid, seejärel põtrasid, mõnes kohas konnasid. Põltsa-maa pargis kohtab parte ja ühes kohas on meil ka hoiatavalt pal-ju oravaid – Kadriorus. ●

LEHT + DVD

●●● Eesti Päevaleht

© Kõik Eesti Päevalehes avaldatud artiklid, fotod ja illustratsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed, mille kasutuse reeglid on sätestatud autoriõiguse seaduses. Rõhutame, et nende reprodutseerimine ja levitamine ilma AS-i Eesti Ajalehed kirjaliku nõusolekuta on keelatud. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. / Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. / Kaebuste korral ajalehele sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee, või tel 646 3363

Peatoimetaja: Urmo Soonvald, 680 4400

Toimetuse: Narva mnt 13, 10151 Tallinn, 680 4400, faks 680 4401, e-post mail@epl.ee **Eesti uudised** 680 4400, **kohalikud uudised** 322 3487, **välisuudised** 680 4455, **Ärileht** 680 4400, **arvamus** 680 4450, **kultuur** 680 4470, **sport** 680 4490. **Tellimine** 680 4444, **tellimine välismaale** KE Ajakirjanduse OÜ 641 1753, **reklaam** 680 4500. **EPL Online** www.epl.ee Väljaandja: AS Eesti Ajalehed, rg-kood 10004521

LEHT

